2000 MAREA JUBILEU AL NAŞTERII DOMNULUI
JUBILEUL NAŞTERII LUI MIHAI EMINESCU 150

credinţă
iubire
speranţă

PUNCTE CARDINALE

ANUL X
Nr. 12/120
Decembrie 2000
16 pag. - 6000 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANŢA, ELVEŢIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

O NAŢIUNE ÎN DERIVĂ

"*Vadim ad portas!*". Acest grav avertisment părea că stă la originea îngrijorării întipărite pe chipurile "înţelepţilor" politicii româneşti - politologi, analişti, lideri de opinie şi ziarişti - prezenţi în studiourile principalelor posturi de televiziune în seara zilei de 26 noiembrie, ora 21, când, odată cu întreaga ţară, luau cunoştinţă de rezultatele sondajelor de opinie efectuate la ieşirea de la urne, rezultate confirmate ulterior de numărarea tuturor voturilor exprimate.

Pe scurt, la alegerile din noiembrie s-au prezentat la urne 56% din cetăţenii cu drept de vot. Un fapt căruia trebuie să i se acorde importanţă, în sensul că, din doi români, unul nu este implicat în mocirla rezultatelor scrutinului, dar el se face vinovat de indiferenţă faţă de viitorul naţiunii. Acest absenteism masiv poate avea însă şi o explicaţie mult mai dramatică. În mod obişnuit, "românul cinstit", conştient de starea de degradare a clasei politice, îşi propune să voteze pe "cel mai puţin rău". Se pare însă că de această dată alegătorii de bună-credinţă nu au găsit printre candidaţi pe nici unul care să îndeplinească condiţia "celui mai puţin rău", în această situaţie preferând să stea cât mai departe de murdăria politică.

Alegerile anului 2000 au fost câştigate de comunistul Ion Iliescu (37%) şi de PDSR (38%), continuatorul PCR, atât în ceea ce priveşte adeziunea la "idealurile nobile ale comunismului", cât şi prin prezervarea vechilor cadre comuniste, completate cu lichelele oportuniste ale momentului. La un pas în urma "vechiului comunist" (aşa cum îl caracterizează pe Ion Iliescu, la unison, mediile occidentale), se găseşte "tribunul" Corneliu Vadim Tudor (28%), impropriu şi tendenţios etichetat drept "naţionalist". (În realitate, atât C.V.Tudor, cât şi colaboratorii săi din Partidul România Mare, votat de 20% din alegătorii care s-au prezentat la urne, sunt o excrescenţă securistă a fostului Partid Comunist.) Naţionalismul pe care-l arborează aceşti şarlatani politici nu este altceva decât o reactualizare a naţional-comunismului ceauşist. Zămislit şi cultivat de fosta Securitate, acest surogat de naţionalism avea, în trecut, rostul să servească drept substitut ideologic destinat unei populaţii îndobitocite prin teroare, incapabile să priceapă subtilităţile dialecticii marxiste, dar sensibile la stimuli propagandistici de tipul "Noi suntem Români!". Un plan diabolic, aplicat cu perseverenţă de "picătură chinezească", menit să transforme acutizarea mizeriei spirituale şi morale a românilor într-un fals complex de superioritate, ale cărui reflexe se vor dovedi nefaste pentru evoluţia vieţii politice de după decembrie '89. Şi nu greşim afirmând că această falsă mândrie naţională, lipsită de conţinutul de valoare care să o justifice, a influenţat într-o bună măsură ascensiunea pe scena politică românească a unui ipochimen ceauşist de teapa lui C.V. Tudor.

Celelalte rezultate ale scrutinului din noiembrie nu au constituit o surpriză. Ţărăniştii nevolnicului Ion Diaconescu, abandonaţi de liberali (care, aidoma şobolanilor de pe o corabie care se scufundă, şi-au părăsit "colegii de guvernare" cu care ar fi trebuit să răspundă solidar pentru dezastrul ţării), au încropit în pripă o făcătură denumită CDR 2000, împreună cu UFD, formaţiune condusă de Varujan Vosganian, cu fantomaticul PER şi cu ANCD, o disidenţă ţărănistă pentru consolarea fostului premier Victor Ciorbea. Neatingând pragul electoral de 10%, ţărăniştii şi înaniţii lor aliaţi au fost excluşi din viaţa politică parlamentară pentru următorii patru ani. Dar să urmărim firul evenimentelor care au condus la acest deces, în primul rând *moral*, şi abia apoi *politic*.

La alegerile din 1996, CD (promisiune şi speranţă de a se pune capăt regimului neocomunist) s-a situat pe primul loc în preferinţele electoratului. Neobţinând însă majoritatea absolută pentru a guverna singură, Convenţia Democrată a fost pusă în faţa alternativei: fie să respecte linia intransigenţei anticomuniste şi să rămână în continuare în opoziţie, până când naţiunea va spune un "nu" hotărât comunismului, fie să abandoneze consecvenţa doctrinară şi să formeze un guvern în cârdăşie cu una din formaţiunile politice provenite din dezmembrarea fostului PCR. Din păcate, CD a ales *calea compromisului*. Pentru urmaşii lui Maniu, Mihalache şi Coposu, dorinţa de a guverna s-a dovedit mai puternică decât ataşamentul faţă de un corp de principii morale, de respectarea cărora, aşa cum s-a dovedit apoi, depindea viitorul naţiunii.

LA CAPĂTUL A ZECE ANI DE VEGHE ÎN NUMELE LUI HRISTOS, ÎN PRAGUL CRĂCIUNULUI JUBILIAR, LA RĂSCRUCE DE VEACURI ŞI MILENII, REDACŢIA *PUNCTELOR CARDINALE* DOREŞTE TUTUROR COLABORATORILOR, PRIETENILOR ŞI NEPRIETENILOR SĂI MINTEA ROMÂNULUI CEA DE PE URMĂ!

Acceptând să guverneze împreună cu Partidul Democrat condus de ex-comunistul Petre Roman, fiul evreului cominternist Ernst Neulander (cunoscut sub numele de Valter Roman), componentele CD, aşa - numitele "partide istorice" (alături de care s-a aflat, spre dezonoarea ei, şi Asociaţia Foştilor Deţinuţi Politici), au dovedit că singura lor legătură cu realităţile politice din perioada interbelică era denumirea...

Astăzi, nu mai are rost să inventariem lungul şir de abateri de la moralitatea elementară săvârşite de "ţărănişti" şi de ceilalţi "istorici" în răstimpul ultimilor patru ani. Refuzându-le dreptul de a mai participa la treburile statului, electoratul i-a sancţionat politic, iar opinia publică, moral. Dacă sancţiunile morale şi politice vor fi urmate şi de acţiuni penale, se va vedea în viitor. În acest context trebuie făcută însă o precizare menită să spulbere aureola de "justiţiar" afişat de C.V. Tudor. Din respect faţă de adevăr, suntem obligaţi să recunoaştem că, în proporţie de 80%, acuzaţiile pe care "justiţiarul" le pune în sarcina adversarilor săi politici sunt îndreptăţite. Dar "justiţiarismul" său nu este expresia unei concepţii de viaţă, ci un mijloc de a-şi anihila adversarii. C.V. Tudor nu este adeptul principiului *Fiat iustitia, pereat mundus* ("Să se facă dreptate, de-ar fi să piară lumea"), sau în forma întâlnită la Seneca: *Fiat iustitia, ruat coelum* ("Să se facă justiţie, prăbuşească-se şi cerul"). Nu numai din activitatea postdecembristă a "tribunului", ci şi din perioada anterioară, când era ucenicul unei alte figuri de tristă amintire, scriitorul Eugen Barbu, directorul revistei de şantaj *Săptămâna* şi slugă devotată a cuplului Ceauşescu, ştim că vânarea adversarilor şi "atacurile la persoană" constituiau un procedeu de anihilare prin şantaj şi calomnie. Dacă ideea de dreptate, cinstea şi neprihănirea ar constitui profesiunea de credinţă a lui C. V. Tudor, ar trebui să-l vedem înconjurat de o "gardă" de "incoruptibili", "cavaleri fără teamă şi prihană", care, hotărâţi să purifice societatea românească îmbrăcaţi în "cămaşa morţii", ar începe eradicarea corupţiei prin "mitralierea" pe stadioane, în văzul mulţimilor, a tuturor acelora care s-au făcut vinovaţi de dezastrul ţării. În realitate, însă, acoliţii "justiţiarului" sunt figuri dubioase, cei mai mulţi cu un notoriu trecut securisto-comunist, care, dacă românii ar fi avut un minimum de fermitate politică, aplicând prevederile Articolului 8 din Proclamaţia de la Timişoara, astăzi n-ar fi fost "aleşii naţiunii", ci, după faptele lor, gunoiul societăţii civile. Din păcate, acestei trupe alcătuite din bătrâni hârşiţi în rele i s-au alăturat şi câteva personalităţi pe care, cândva, le-am stimat. O dovadă în plus că românii sunt "o naţiune în derivă".

Înainte de a încerca să desluşim cauzele ataşamentului electoratului român faţă de forţele politice de sorginte comunistă, pentru a avea o imagine completă a modului în care este configurată viitoarea scenă politică, să reamintim, pe scurt, şi celelalte rezultate obţinute de partidele politice aflate în competiţia pentru guvernarea ţării. Pe lângă PDSR şi PRM, în Parlamentul României au mai intrat încă trei partide: PD (7,1% din voturi la camera Deputaţilor şi 7,6% la Senat), PNL (6,8% la Cameră şi 7,4% la Senat) şi UDMR (6,3% la Cameră şi 6,4% la Senat). Din restul de 60 de

(continuare în pag. 2)

Gabriel CONSTANTINESCU

O NAȚIUNE ÎN DERIVĂ

(urmare din pag. 1)

partide (record mondial absolut!), numai următoarele sunt menționate de statisticieni: CDR 2000, APR și PUNR+PNR. Acestea neobținând însă procentajul necesar depășirii pragului electoral, în următorii patru ani vor constitui ceea ce se numește "opoziția extraparlamentară" (eufemism al neputinței).

Din cifrele statistice consemnate la acest scrutin, două sunt semnificative pentru actuala stare a națiunii. Conform analizelor efectuate de IMAS, cei mai mulți dintre votanții din '96 ai lui Emil Constantinescu l-au preferat la actualul scrutin pe liderul PRM. (Un fenomen petrecut cu precădere în Transilvania, unde nu sărăcia, ci în mod cert "altceva" i-a determinat pe alegători să-l prefere pe Vadim Tudor.) De asemenea, trebuie avut în vedere ce s-a petrecut în cadrul PD. În cursa pentru Cotroceni, "liderul național" Petre Roman ("*el líder maximo*", cum i se spune în intimitate) nu a fost votat nici măcar de toți adepții partidului pe care-l conduce! (În timp ce PD a obținut ceva peste 7% din sufragii, Petre Roman a fost văzut ca Președinte al României de numai 3% din alegători. Pe cine au votat celelalte 4 procente, rămâne o întrebare deschisă, al cărui răspuns îl vom avea abia după consumarea turului doi al prezidențialelor.) Pe locuri onorabile, în aceeași competiție, s-au plasat cei doi contabili, Theodor Stolojan și Mugur Isărescu (primul cu 12%, cel de al doilea cu 10% din sufragii). Nereușita lor este însă semnificativă, în sensul că românii, în ciuda sărăciei lucii în care trăiesc, nu au perceput soluția economică drept rezolvarea așteptată, ci o soluție dintr-un "alt" domeniu. Or, acest "alt" domeniu trebuie privit și investigat cu atenție.

Există în viața popoarelor momente cu o încărcătură atât de grea de semnificație, încât existența lor este marcată pentru decenii, uneori chiar pentru secole, de "ceea ce s-a petrecut atunci". De multe ori, însă, oamenii uită sau minimalizează importanța acelui moment crucial. Cei răuvoitori, ca și cei interesați îi denaturează conținutul, iar manualele "alternative" de istorie îl inserează, de obicei, cu un ton neutru, în înșiruirea cronologică a faptelor, evitând judecățile de valoare. Pentru cel a cărui existență se confundă însă cu însăși existența națiunii din care face parte, este cu neputință ca, oricât timp s-a scurs de la consumarea acelui moment, semnificația lui să nu-i fie încă vie și să nu găsească în conținutul faptelor petrecute atunci înțelegere pentru ceea ce se petrece astăzi. Pentru noi, un astfel de moment a fost "actul de la 23 august 1944". Atunci a fost frântă, printr-un act de rușinoasă trădare, șira spinării morală a națiunii române.

Să reamintim însă faptele. Ofensiva armatelor sovietice, cerută cu insistență de șefii partidelor politice (Iuliu Maniu și Dinu Brătianu), de grupul Niculescu-Buzești și Constantin Vișoianu și de Regele Mihai, împotriva propriei lor oștiri, începuse în ziua de 19 august 1944. Cu toate activitățile trădătoare ale unor șefi militari, trupele de pe Frontul Moldovei, în frunte cu ofițerii devotați neamului, luptau cu o îndârjire care nu intrase în calculele complotișilor (constituiți într-un așa-zis "Front Național-Democrat", alcătuit din Partidul Comunist, Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal și Partidul Social Democrat). Pentru a înfrânge această rezistență, complotiștii au recurs la intervenția regală și la vestea mincinoasă a unui pretins armistițiu, veste anunțată la radio de Rege și transmisă tuturor comandanților de unități de către Generalul Racoviță, odată cu ordinul de încetare a focului. "Nu există - ne spune Pamfil Șeicaru - în vocabular cuvântul care să califice așa cum se cuvine mârșavul act de înșelare a bunei credințe a armatei care luptase eroic timp de trei ani și două luni, ducând nimbate de glorie steagurile Țării până în Crimeea, Caucaz și malurile Volgăi. O trădare care nu are precedent în istoria nici unei națiuni: un rege dând armata sa în mâna inamicului". Rezultatul acestei odioase mistificări este cunoscut: 170.000 de ostași și ofițeri, întreaga armată de pe Frontul Moldovei, dotată cu armament modern pentru timpul acela, au fost dezarmați fără luptă și târâți în captivitatea sovietică. Adevăratul armistițiu se va semna abia la 12 septembrie, la Moscova, când Armata Roșie ocupase țara în întregime și jefuise tot ce-i căzuse în mână.

La 23 august 1944, partidele politice au delapidat capitalul moral al României, dobândit în urma participării la "Cruciada împotriva bolșevismului". Peste sacrificiul celor 496.000, atât cât reprezintă pierderile române în oameni morți, răniți și dispăruți pe câmpurile de luptă din Răsărit (cifra se ridică la 623.000, dacă se iau în calcul și cei care au depus armele din ordinul Regelui Mihai), "făuritorii actului" au avut grijă să se așternă un strat gros de uitare și tăcere. Erau "fasciști" care luptaseră împotriva URSS, aliatul de bază al democrațiilor occidentale!

Dar nu numai atât. Învingătorii, în fața cărora România capitulase rușinos, nu s-au mulțumit să ne cotropească și jefuiască țara. Ne-au și înjosit, obligându-ne să luptăm împotriva aliaților de ieri, ceea ce a costat nenorocita noastră națiune pierderi evaluate la 165.000 de ofițeri și ostași, din care 111.379 de morți. În fața acestei realități suntem îndreptățiți să ne întrebăm dacă "făuritorii actului" au fost conștienți de modul în care națiunea a receptat fapta politicienilor și generalilor trădători, care nu numai că l-au arestat mișelește pe Mareșalul Antonescu, dar l-au predat imediat comunistului Emil Bodnăraș, agentul Moscovei, "de teamă să nu fie eliberat de armată" (Generalul Aldea). De asemenea, suntem îndreptățiți să ne întrebăm dacă "făuritorii actului" au înțeles vreodată problemele de conștiință ale combatanților care ieri luptaseră în Răsărit și azi luptau în Apus? Și, în aceeași ordine de idei, ne punem întrebarea dacă "făuritorii actului" și-au dat seama ce se petrecea în sânul nenumăratelor familii românești care plătiseră prețul greu de sânge atât în combaterea comunismului, cât și în eforturile pentru afirmarea și consolidarea acestui sistem criminal? Că nu au priceput nimic din această tragedie morală a națiunii o dovedește următoarea întâmplare.

Relativ recent, în perioada 26-29 iunie 1997, un for de cultură româno-american, denumit pompos "*American-Romanian Academy*", a organizat la Târgoviște "Cel de al 22-lea Congres Internațional". Moderator pentru secția militară a fost numit "Generalul de Corp de Armată (2)" Marin Dragnea. Pentru lămurirea cititorilor, să amintim că "numitul" Dragnea a fost la origine grad inferior în Oștirea română, că a căzut prizonier pe Frontul de Răsărit și, după ce a aderat la Divizia "Tudor Vladimirescu", a fost avansat în cinul ofițerilor de către Stalin, iar regimul comunist a făcut din el un vajnic general de corp de armată. Până aici, nimic neobișnuit. Vechea Armată română a fost lichidată de regimul comunist și înlocuită cu o armată nouă, de partid, clădită pe nucleul celor două divizii de "voluntari" formate în URSS. Lucrurile încep însă să devină instructive amintind faptul că una din comunicările dezbătute purta titlul: "10 ani de temniță pentru Generalul Nicolae Șova - cuceritorul Budapestei". Despre ce era vorba? În campania din Apus, Generalul Șova a comandat o mare unitate românească, participând, alături de ruși, la ocuparea Budapestei. Cum însă același General Șova comandase trupe și în Răsărit, comuniștii nu l-au iertat și l-au condamnat la 10 ani de temniță pentru "crime de război".

Morala acestei întâmplări este însă alta. În ziua de 3 august 1919, brigada de cavalerie comandată de Generalul Rusescu întreprinde un act de temeritate și pătrunde cu roșiorii săi în capitala Ungariei, urmat fiind a doua zi de Divizia I de vânători de munte. Astfel se punea capăt regimului bolșevic al lui Bela Kun, împiedicându-se extinderea comunismului în Europa. Ca un paradox specific românesc, în 1945, de data aceasta în calitatea deloc onorabilă de aliați ai Armatei Roșii, ne-am adus contribuția la înstăpânirea "secerii și ciocanului" în aceeași Budapestă pe care în urmă cu 26 de ani o eliberasem de bolșevici. Fără comentarii!

Actul de la 23 august 1944 a fost apreciat de Uniunea Sovietică și de Aliații occidentali numai în măsura în care le-a adus avantaje militare și politice de moment. Sub aspect moral însă, el a stârnit lehamite și dispreț. Ne dovedeam *o națiune capabilă de trădare*. Dintre toate statele Europei care au fost prinse în vâltoarea celui de la doilea război mondial, numai România a luptat și într-o tabără, și în cealaltă! Posesori ai unui astfel de certificat de moralitate politică, are rost să ne mai mirăm de ce Occidentul este reticent în a ne accepta în NATO și în Uniunea Europeană? Suntem nedemeriți de ce Germania, prin glasul unor înalte personalități politice, se exprimă dezaprobator față de România. Uităm însă că, în zilele de 9-12 ianuarie 1945, toți bărbații între 17 și 45 de ani și toate femeile între 18 și 35 de ani de naționalitate germană, de pe teritoriul României, o minoritate hamică, aflată în Ardeal de 800 de ani, au fost ridicați de autoritățile române, îmbarcați în vagoane de vite și predați sovieticilor (care i-au deportat, la muncă forțată, în fundul Rusiei). Proprietățile le-au fost confiscate și în casele lor au fost aduși "coloniști" țigani. Copiii, rămași fără părinți, au fost încredințați rudelor sau vecinilor, iar bătrânii, deposedați de toate drepturile politice, au rămas de izbeliște.

Este surprinzător cum oamenii politici care au condus România în perioada interbelică au avut naivitatea să creadă că Stalin, din "stimă" față de "făuritorii actului", ar putea tolera o insulă de democrație de tip occidental în spațiul de dominație sovietică. "Pentru lichidarea partidelor democratice și înscăunarea partidului comunist - scria Pamfil Șeicaru - Moscova a avut nevoie numai de șase luni. La fârșitul lui februarie 1945, liberalii, național-țărăniștii și social-democrații erau lichidați. Speranțele pe care le mai păstraseră, cu ocazia alegerilor din noiembrie 1946, dovedesc totala lor ignoranță în ce privește comunismul".

Ce a urmat se știe. Instaurarea în forță a comunismului i-a spulberat pe "făuritorii actului". Unii au luat calea exilului. Alții au încheiat pactul cu diavolul. Dar cei mai mulți au fost azvârliți în temnițe, ca recompensă pentru nemernicia lor. Cât privește națiunea, ea și-a plecat rușinată capul. Fusese îngenuncheată prin trădare și mișelie, nu prin luptă, ca alții. Încetul cu încetul, românii dădeau semne evidente că au încetat să mai fie un popor. Deveneau o populație, ușor manevrată de comuniști. Este drept că filonul de vigoare al națiunii nu secase complet. Îndeosebi din rândul tineretului, au izbucnit unele acțiuni de demnitate și dragoste de neam, reprimate însă prin teroare de regimul comunist. Dar noi nu am avut mișcări muncitorești anticomuniste de amploarea celor din iunie 1953 din Germania Răsăriteană, înecate în sânge de tancurile sovietice. Nu am avut o revoluție anticomunistă de proporțiile Revoluției ungare din 1956, în care vecinii noștri au purtat un adevărat război cu armatele bolșevice. Nu am avut o "Primăvară de la Praga", nici o mișcare sindicală cu pronunțată coloratură național-creștină, capabilă să-i înfrunte pe față pe comuniști, așa cum a fost "Solidaritatea" în Polonia.

În schimb, noi românii am avut un detașament numeros de "comuniști răi". Peste patru milioane, al căror crez deontologic era "slugărnicia față de cei de sus și asuprirea celor de jos". Figuri emblematice pentru această categorie de avortoni ai națiunii sunt Ion Iliescu și Corneliu Vadim Tudor. Aceștia au format "clasa politică" postdecembristă. Pretenția lor că s-au convertit la valorile democrației, că ar fi păși pe "Drumul Damascului", este sfruntare nerușinată. Drumul Damascului nu duce nici la Cotroceni și nici la un fotoliu de senator sau deputat, ci la sacrificiul suprem pe cruce!

În 1996, o bună parte a populației și-a pus nădejdea în cartea de vizită a partidelor conduse de foști deținuți politici. Prezența "istoricilor" la guvernare a fost însă de două ori păguboasă. În primul rând, devenind colegi de "deputăție" și de "senatorie" cu Iliescii și Vadimii, le-au conferit acestora "onorabilitate politică", adică tocmai ce le lipsea pentru a li se uita trecutul. Dar faptul cel mai grav este că, ajunși să guverneze țara, s-au dovedit nu numai incapabili pentru această sarcină, dar au fost încă mai lacomi, mai abuzivi și mai corupți decât precedesorii lor. În fața acestei tragice situații, ce puteau face amărâții de români, buimaci încă după lunga noapte comunistă? Dezamăgiți de cei pe care îi crezuseră "incoruptibili", s-au întors la promisiunile amăgitoare ale lui Iliescu și la tunetele lui Vadim, prevestitoare de răzbunare.

Această tragedie românească are însă și un epilog. Istorici de speță unui Adrian Cioroianu și politologi croiți din stofa lui Cristian Pârvulescu au găsit și posedă atât explicația faptelor, cât și soluția ieșirii României din criză. Explicația: Vadim este un "extremist de dreapta" care s-a inspirat din Mișcarea Legionară și îl imită pe Corneliu Codreanu! Soluția: românii trebuie să-l voteze, la 10 decembrie, pe salvatorul "de stânga" Ion Iliescu! Nu, Domnilor Cioroianu și Pârvulescu! Înainte de orice, ar fi trebuit să aveți minima decență, așteptând să ne săvârșim din viață noi, cei care am fost contemporani cu evenimentele pe care le răstălmăciți cu rea-credință și care putem depune mărturie pentru ca românii să afle adevărul! Cât privește geneza și evoluția "extremismului", luați-vă osteneala și citiți din scoarță în scoarță *Cartea neagră a comunismului*. Poate așa veți afla care a fost și este cel mai extremist sistem politic din lume. Iar soluția nu este comunistul Ion Iliescu. Atât el, cât și Vadim Tudor au supt de la aceeași țâță otrăvită. Adevărata soluție este lupta pentru *renașterea morală a neamului*. O luptă pe care nu o pot înfăptui politicienii, și cu atât mai puțin contabilii, ci Școala și Biserica. Oamenii de cultură, învățătorii și profesorii, alături de care preotul are un cuvânt greu de spus, sunt singurii tămăduitori care pot însănătoși această națiune bolnavă, care pot săvârși minunea ca românii să redevină Români.

ZORICA LATCU (MAICA TEODOSIA)

PÎINE

În trup curat de Maică nenuntită
Crescu sfînt trupul Tău din har ceresc,
Precum din ploaie şi din raze cresc
Mănoase spice-n ţarina rodită.

Şi, ca un bob de grîu dumnezeiesc,
Te-ai măcinat în ura cea cumplită
Şi-ai hărăzit fiinţa Ta zdrobită
Acelor mulţi, ce veşnic flămînzesc.

Smeriţi, cu slabe mîini nesăţioase,
În ruga lor din veci Te-au aşteptat,
Cerşind mereu fărîme luminoase.

Cu sînge şi cu lacrimi frămîntat,
În focul dragostei Te-ai copt, Hristoase,
Şi spre viaţă veşnică Te-ai dat.

COLIND

Lerui, Doamne, Ler,
Din înaltul Cer,
Cerne Maica, cerne,
Fulgii moi i-aşterne,
Nimeni să nu-i vadă
Urma prin zăpadă,
Să nu se cunoască
Ce fiu va să nască.

Lerui, Doamne, Ler,
Din înaltul Cer,
Coboară, coboară
Preasfînta Fecioară;
Dar pe unde merge
Urma i se şterge,
Taina din vecie
Nimeni să n-o ştie.

Lerui, Doamne, Ler,
Din înaltul Cer,
Intră-n staul, iată,
Maica Preacurată;
În staul de vite,
Pe paie strujite,
Să nu se cunoască
Ce fiu va să nască.

Lerui, Doamne, Ler,
Din înaltul Cer,
Cerne luna, cerne,
Raze albe-aşterne,
Lumină cerească
Din ieşle să crească,
Razele-n zăpadă
Îngeri să le vadă,
Din înaltul Cer.
Lerui, Doamne, Ler!...

Născută la 17 martie 1917 şi mutată la Domnul pe 8 august 1990, Zorica Laţcu (intrată în viaţa monahală sub numele de Teodosia, în 1948, la Mănăstirea Vladimireşti, unde şi odihneşte) a făcut studii de filologie clasică şi modernă (greacă, latină, franceză), a colaborat la revista *Gândirea* (începînd din 1941) şi a publicat trei volume de versuri: *Insula Albă* (Sibiu, 1944), *Osana Luminii* (Cluj, 1947) şi *Poemele Iubirii* (Craiova, 1949). În vremea prigoanei comuniste (în 1955 mănăstirea a fost desfiinţată, iar Maica Teodosia este arestată după cîteva luni, făcînd trei ani de închisoare politică, aşa cum s-a întîmplat şi cu alte vieţuitoare ale obştii, dintre care Maica Mihaela Iordache, sora lui Iordache Nicoară, a şi murit în detenţie) continuă să scrie şi să traducă (mai ales din greceşte), lăsînd, între altele, mai multe volume de poezii, păstrate în manuscris la Biblioteca „Astra" din Sibiu. În 1990 mănăstirea se reînfiinţează şi obştea se readună, adăugîndu-se multe surori tinere (astăzi Vladimireştiul este cea mai mare mănăstire cu viaţă de obşte din România). Maica Teodosia apucă să trăiască bucuria acestei reîntemeieri şi moare înconjurată de dragostea şi grija Maicii Stareţe Veronica şi a întregii ei familii duhovniceşti.

În „La poésie religieuse moderne en Roumanie" (rev. *Contacts*, nr. 2/1993), Î. P. S. Bartolomeu Valeriu Anania, la rîndul său un mare poet ortodox, o pomeneşte la loc de cinste, alături de Sandu Tudor (Monahul Agaton, apoi Daniil) şi pleiada poeţilor gândirişti. Am ales, pentru acest număr jubiliar, cîteva poezii închinate de autoare Naşterii Domnului şi Preacuratei Sale Maici (toate extrase din vol. *Osana Luminii*). În numărul viitor vom publica recenzia unor recente ediţii-pirat ale *Poeziilor* sale, care nu-i onorează deloc pe editori (oricît de „cinstite feţe" ar fi altminteri aceştia). (R. C.)

Voroneţ: Naşterea Domnului în Arborele lui Iesei

ÎNTRUPARE

Din Slava Ta cerească Te coboară,
Spre Vifleemul sufletului meu
Şi-n staulul smereniei, Fecioară,
Intrînd să naşti pe unul Dumnezeu.

Să-l înfăşori în cîntece de slavă
Ca-n scutece subţiri de bumbăcel;
Şi ca-ntr-o ieşle plină de otavă
În pacea Duhului să-L culci pre El.

Pleca-vor magii, soli din altă zare,
Călăuziţi de focul alb de stea,
S-aducă nou prinos de închinare,
La staulul smereniei, Doamna mea;

Ci eu voi pune-n mîna lor bătrînă
Tot aurul cuvîntului isteţ;
Voi făuri din viersul meu, Stăpînă,
În jarul gîndului, comori de preţ.

Căldura rugăciunilor de seară
Va-nfierbînta cădelniţele reci:
Tămîia magilor va arde iară,
Cu fum de proslăvire pînă-n veci.

Şi, ca să fie plină dăruirea,
Voi presăra din visteria lor,
Cu boabele de smirnă grea, iubirea,
Cea fără de prihană şi de dor.

Ştiu bine că nu-s vrednică, Fecioară,
Să-ţi fiu în noapte acoperămînt;
Ci-n mila Ta din Ceruri Te coboară,
Să naşti în duhul meu pe unul Sfînt.

ASTEPTARE

Mai vii şi astăzi? Mila iar te poartă
De sus, spre staulul din Vifleem?
Din lume n-ai cules destul blestem?
Iubirea Ta nici astăzi nu e moartă?

Spre duhuri vii, cu îngeri de lumină,
Spre inimi vii, cu strălucit alai,
Ci-n ieşle nu e nici un fir de pai,
E numai piatră goală, numai tină.

În taine de inimi nu e pace,
Şi frig ca-n duhuri nici în peşteri nu-i.
Noi n-avem, Doamne, piei de oaie-n cui
Şi scutece noi n-avem din ce-Ţi face.

Tu vii... Pogori în noi ca-ntr-o pustie.
Te-mpiedeci în nisip din loc în loc,
Dar nu găseşti nici apă-n noi, nici foc,
Nici albe dobitoace, ca să-Ţi fie

Tovarăşi buni în drumuri tăinuite,
Şi nici cioban cu glugă de blîndeţi.
În noaptea noastră fără dimineţi
Nu sînt cărări de raze prăfuite.

Nu şi-ar găsi în noi, ca să-i îndrepte,
Nici magii steaua lor cu lung fuior.
Arhanghelii, venind din cerul lor,
Ar îngheţa pe nevăzute trepte.

Ci, Doamne-al meu, au dragostea putea-va
Să dea viaţă golului din noi?
Aştept... În duh sînt gînduri cu noroi
Şi moartea-şi vîntură în inimi pleava.

LA DESPĂRȚIREA DE LAURENȚIU ULICI

S-ar zice că Dumnezeu l-a cruțat pe omul de litere și pe omul politic **Laurențiu Ulici** să treacă, în trup vremelnic, pragul unui veac și al unui mileniu în care civilizația cărții amenință să se stingă, iar politica pare să se împotmolească în mocirla morală și intelectuală a celui mai dezgustător stîngism: o lume în care rafinamentul și rectitudinea devin handicapuri existențiale, iar sfertodocții și lichelele fac legea cetății (ce ia tot mai mult chipul uniform-distorsionat al Vavilonului de pe urmă)...

De obîrșie maramureșeană și confesiune greco-catolică, împrejurările au făcut ca, la 6 mai 1943, Laurențiu Ulici să se nască la Buzău, unde familia sa își avea temporar domiciliul. A fost licențiat în Filologie (1966) și Filosofie (1970), iar în 1971 și-a luat doctoratul în Teoria literaturii. A lucrat ca redactor la revista *Contemporanul* (1966-1989), după care a fost directorul noii serii a revistei *Luceafărul* (din 1990). A străbătut perioada comunistă fără compromisuri majore, beneficiind, ca toți cei din generația sa, de relativa liberalizare a vieții culturale dintre 1965-1975, cînd a reușit să se impună ca un critic literar de primă mărime, foarte atent la fenomenul literar contemporan (a ținut timp de două decenii cronica debuturilor, mai ales în paginile *Românieî literare*). După ce între 1992-1994 a fost vice-președinte, din 1995 a fost ales președinte al Uniunii Scriitorilor din România (funcție pe care a deținut-o pînă la moarte, dovedind certe calități manageriale și reușind redresarea Uniunii, după destructurarea și confuzia primilor ani postcomuniști). Intrat în politică fără ticuri de arivist, cu eleganța omului superior și responsabil, mai întîi ca liberal, apoi ca promotor al unei drepte moderate (P.A.R. - alături de Varujan Vosganian, Adrian Iorgulescu, Paul Ghițiu, Paul Mitroi ș.a.), a fost senator de Brăila și, din 1999, președintele Consiliului Național al Uniunii Forțelor de Dreapta (U.F.D.), noua ipostază a vechiului P.A.R. (nefericit intrată în aventura electorală a C.D.R. 2000 și plătind nemeritat păcatele țărănismului falimentar).

Debutul editorial al lui Laurențiu Ulici a avut loc în 1971, cu volumul *Recurs*. Au urmat: *Nouă poeți* (1974), *Prima verba* - I (1974), *Biblioteca Babel* (1978 - Premiul Uniunii Scriitorilor), *Prima verba* - II (1978), *Confort Procust* (1983 - Premiul Uniunii Scriitorilor), *Nobel contra Nobel* (1988; ed. a doua: 1998), *Puțin, după exorcism* (1991), *Prima verba* - III (1992), *Literatura română contemporană* - I (1995 - Premiul Fundației Soros), *Dubla impostură* (1995), *1001 de poezii românești* (antologie, 1997). Alte două volume din *Literatura română contemporană* așteaptă să vadă lumina tiparului, iar volumul *Nobel contra Nobel* este în curs de traducere în mai multe limbi.

Plecarea neașteptată a lui Laurențiu Ulici a zguduit întreaga lume românească. Moartea l-a răpit în somn, în noaptea de 15 spre 16 noiembrie 2000, într-o casă din satul Părău (după ce în ajun onorase, la Făgăraș, lansarea cărții bunului său prieten și coleg de partid Paul Ghițiu). A murit intoxicat cu monoxid de carbon, aceeași soartă împărtășind-o, într-o cameră alăturată, și șoferul său, devotatul Costel Țucă ("Don Quijote și Sancho al său", cum a spus cineva).

Înmormîntarea senatorului de Buzău a avut loc, cu onoruri militare, pe 18 noiembrie, la Cimitirul Bellu din București, unde odihnește între cei din breasla lui literară, în imediata vecinătate a lui Eminescu și Marin Preda. O cruce maramureșeană de lemn îi veghează mormîntul, înscrisă în roata veșniciei românești.

Personal, nu l-am întîlnit decît în cîteva rînduri și nu cred să fi stat de vorbă mai mult de un ceas. L-am prețuit mereu în ipostaza sa de cărturar, dar l-am judecat poate cu oarecare pripă în ipostaza sa de om politic de dreapta. Acum realizez, cu inima strînsă, că Laurențiu Ulici înțelesese cu adevărat urgența reconstrucției unei drepte românești de largă respirație, străduindu-se să fie un autentic om de dreapta, dincolo de limitele sale biografice sau temperamentale (dar care dintre noi nu poartă povara unor limite?). Asumarea unei poziții de dreapta a reprezentat un act de curaj într-o lume bîntuită de stîngism; adevărata semnificație a angajării politice a lui Laurențiu Ulici ni se revelează mai ales prin comparație cu teama viscerală de dreapta a generației sale intelectuale, care se mișcă indign fie în cercul vicios al unui iudeo-occidentalism clientelar (Nicolae Manolescu, Ana Blandiana, Gabriel Liiceanu etc.), fie în cel - încă și mai impur - al unui neocomunism "cu față umană" (Eugen Simion, Adrian Păunescu, Răzvan Theodorescu etc.)...

N-aș putea încheia mai potrivit decît transcriind aici frumoasele rînduri în care a fost omagiat postum de chiar colegii săi din U.F.D.: *"Într-o lume agitată și violentă, în mijlocul gălăgiei politice și al patimilor meschine, Laurențiu Ulici a fost intelectualul lucid și angajat, păstrător al echilibrului clasic și al măsurii, al respectului față de cuvînt și față de idee. Pentru Uniunea Forțelor de Dreapta, Laurențiu Ulici n-a fost doar unul dintre membrii fondatori sau unul dintre liderii: a fost spiritul critic, riguros și argumentat, responsabil și constructiv, indisolubil legat de toate ideile politice și realizările Uniunii Forțelor de Dreapta"*.

Dumnezeu să-l odihnească.

Răzvan CODRESCU

SUPREMUM VALE

***A dispărut dintre noi, într-un stupid accident, una dintre cele mai nobile figuri ale dreptei post-decembriste. Laurențiu Ulici a fost - tristă conjugare a verbului a fi! - unul dintre prietenii noștri. A considerat că omul de litere trebuie să își asume, până la capăt, fără cliviseli și pudibonderii de salon literar, și un destin politic. Mai ales într-o epocă a trecerii spiritului printr-o vale a plângerii (de la cultura cazonă a comunismului la americanizarea îmbecilizantă a plebei), mai ales în anii stângizării totale prin discursul demagogilor gureși. Senator al Uniunii Forțelor de Dreapta, Laurențiu Ulici era decis să re-construiască, printr-o grilă de interpretare care îi era proprie, tradiția dreptei românești. Desigur, ca orice om inteligent, departe de excesele ei. Îl vedeam respirând politica la o altă altitudine. Avea ceva din rafinamentul unui aristocrat renascentist, preocupat să găsească, acum, la începutul unui alt mileniu, pe care nu l-a apucat, o cale a sintezei între conservatorismul maiorescian și sincronismul lovinescian. Era felul lui de a vedea lucrurile. După ce grupul nostru a lansat revista MĂIASTRA la Muzeul Literaturii, debut făcut sub auspiciile sale, am avut ocazia să petrec cu Laurențiu Ulici ore întregi, în biroul său de la Uniunea Scriitorilor. Acolo dezbăteam idei și proiecte care, deși stringente pentru o repunere în drepturi a ideologiei de dreapta, puteau părea, celor preocupați de calcule electorale din ce în ce mai meschine, deloc actuale. Discutam cu el pe marginea filosofiei personaliste, cea care întemeiază doctrina creștin-democrată (pe care o cunoștea mai bine decât multe dintre notabilitățile țărăniste), despre diversele formule optime ale unui capitalism românesc, despre pericolul geopolitic pe care îl reprezintă Rusia pentru o națiune al cărei mit fondator rămâne ideea latină. Fervent apărător al cauzei greco-catolice, Laurențiu Ulici era cel care își făcuse o pasiune din a-i convinge pe unii compatrioți mai obtuzi din tabăra fundamentaliștilor ortodocși că autenticul naționalism românesc vine în mare măsură pe filiera Școlii Ardelene și că Roma nu înseamnă numai "papistașism", ci și prima amprentă imperială a românității. Îmi mărturisise că, deși fusese ales senator de Brăila, oraș la Dunăre care ne leagă de Europa Centrală, se simțea mult mai apropiat de peisajul transilvan și de viața țăranilor maramureșeni. Prietenii săi moroșeni au fost și cei care, aflând că ne-a părăsit, i-au sculptat o cruce rotată din lemn, în care au stilizat, poate inconștient, vechiul simbol indo-european al victoriei Luminii împotriva întunericului, Sol Invictus, prezent, ca în toate mitologiile europene, și în arta populară românească. Lângă mormintele unor iluștri scriitori români (despre ei a scris o viață întreagă), sub această cruce de lemn, odihnește acum Laurențiu Ulici, cel care spera că dreapta în România va avea șorți de izbândă numai atunci când vom reuși, denunțând impostura pseudo-naționalismului vechilor comuniști, să împăcăm, printr-o înțeleaptă cumpănire, tradițiile cele mai străvechi ale românilor cu spiritul european. În numele romanității noastre genetice, departe de colosul slav care ne pândește la Răsărit. Pe Tărâmul Celălalt mi-l închipui jucând șah (unul din jocurile sale preferate) cu Destinul. Îl și văd gata să își ia revanșa pentru clipele când ar mai fi avut de făcut atât de multe pentru noi și pe care nu le-a mai putut trăi. O va face, desigur, întru spirit, prin tot ceea ce a lăsat ca valoare în urma lui. În cimitirul Bellu, după ce a fost așezat la loc de veșnică odihnă, în sunetul tulnicelor acelor țărani veniți la înmormântarea sa tocmai din Maramureș, m-am strecurat și eu prin mulțime și i-am presărat, pe proaspătul mormânt, câteva petale de toamnă:* **supremum vale*.**

Bogdan George RĂDULESCU
Grupul "Noua Dreaptă"

---

* "Supremul adio", "ultimul rămas bun".

EVENIMENT CULTURAL – O MONOGRAFIE N. STEINHARDT

Criticul și prozatorul GEORGE ARDELEANU (n. 1961), care predă literatura română la Facultatea de Litere a Universității București, are în lucru, ca teză de doctorat (coordonator: Nicolae Manolescu), o amplă monografie a vieții și operei lui N. Steinhardt. Ca preludiu al acesteia, autorul a pregătit pentru tipar o primă micromonografie (aflată în curs de apariție la Editura Aula din Brașov), din care ne-a dat îngăduința de a insera cîteva fragmente și în paginile *Punctelor cardinale* (unde, în iulie '99, a mai semnat un text privitor la tema libertății la N. Steinhardt și F. M. Dostoievski: "Dumnezeu nu e un imens papagal roșu...", intrat și el în țesătura volumului menționat).

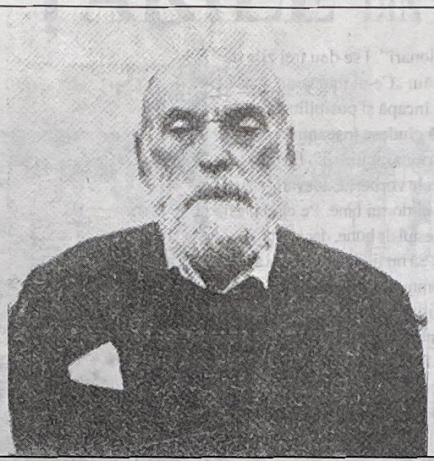

Desigur, o serioasă monografie N. Steinhardt se impunea cu necesitate la peste zece ani de la moartea scriitorului-monah și la aproape zece ani de la apariția *Jurnalului fericirii* (răstimp în care s-au editat sau reeditat majoritatea scrierilor sale din tinerețe sau a paginilor sale inedite, pe de o parte, iar, pe de altă parte, s-a adunat un consistent corp de referințe critice disparate). Ne aflăm, așadar, în fața unui eveniment cultural demn de toată atenția, cu atît mai mult cu cît interesul lui nu se reduce la sfera literaturii, ci îi provoacă deopotrivă pe teologi, filosofi, istorici etc.

Am ales, pentru numărul de față, expozeul bio-bibliografic, urmînd ca în numărul viitor să includem pagini referitoare la opera de tinerețe a lui N. Steinhardt (ignorată astăzi de publicul mai larg).

(R. C.)

REPERE BIO-BIBLIOGRAFICE

„Să nu fii jidan fricos și să nu te caci în pantaloni!"
(Oscar Steinhardt)

Nicolae (Nicu-Aurelian) Steinhardt se naște la 12 iulie 1912 în comuna Pantelimon, unde tatăl său (Oscar Steinhardt), inginer (fost coleg la Politehnica din Zürich cu Albert Einstein[1]), conducea o fabrică de mobilă și cherestea. Acest spațiu al copilăriei - așa cum reiese din *Jurnalul fericirii* sau din *Primejdia mărturisirii* - conține primele semnale ale viitoarei convertiri creștine: „Pentru mine creștinarea se confundă cu o poveste de dragoste: o dublă îndrăgostire de biserica creștină și de neamul românesc. La început a fost Pantelimonul meu natal, comună suburbană a Bucureștilor (...) M-au atras și fermecat clopotele apropiatei biserici Capra de îndată ce le-am putut desprinde individualitatea din amalgamul zgomotului de fond ce mă înconjura. Clopotele au fost așadar primul semnal. (Și-l binecuvîntez pe Sf. Paulin de Nola, despre care se spune că le-ar fi introdus în ceremonialul noii religii.) Alături de clopote - declanșatorul inițial al ursitei mele duhovnicești - a stat și satul Pantelimon însuși, cu salcîmii săi modești (copacii nerăzbătătorilor) și căsuțele-i scunde, cu oamenii săi împăcați cu viața și convinși că nimic cu adevărat tragic nu li se poate întîmpla" (*Primejdia mărturisirii*, p. 163).

Clasele primare le urmează, conform declarațiilor dintr-o „Autobiografie" (difuzată prima dată de *Europa Liberă* și publicată în 1997 în *Ziua* și *România literară*), în particular și la Școala „Clemența", iar liceul la „Spiru Haret", unde îi are colegi pe Alexandru Ciorănescu, Constantin Noica, Mircea Eliade, Arșavir și Haig Acterian, Alexandru Paleologu, Dinu Pillat, Barbu Brezianu, Marcel Avramescu, Traian Lalescu ș.a. La liceu este singurul elev de confesiune mozaică înscris și la cursurile de religie creștină, fiind privit cu bunăvoință de preotul („liberal și bonom") Gheorghe Georgescu, care adesea declara clasei: „Decît să văd ministru al Cultelor pe un papistaș de-al lui Maniu, mai bine pe un jidan de-al nostru, băiat de treabă, cum e - și rostea numele meu".

Își ia bacalaureatul în 1929, urmînd apoi cursurile facultăților de Drept și Litere. Obține licența în 1934, iar doctoratul în 1936, cu o teză de drept constituțional: *Principiile clasice și noile tendințe ale dreptului constituțional. Critica operei lui Léon Duguit*. În această perioadă îl cunoaște pe Emanuel Neuman (Manole), una din cele mai luminoase figuri ale *Jurnalului*, „om de la Dunăre, ovrei «asimilat»", „liberal în gîndire, sceptic în religie și conservator în politică". Într-un proiect de scrisoare la Bruxelles (unde E. Neuman se stabilise), N. Steinhardt mărturisește: „Îți datorez puținul bun-simț la care pot să-mi caut refugiul, îți datorez a fi reușit, mai tîrziu decît cei lalți, să mă orientez nițel în lumea asta pentru mine încîlcită; îți datorez de a fi fost scos din marasmul minciunilor convenționale specifice societății și epocii în care am fost tineri, de a fi intrat în legătură cu «oameni atît de onorabili» ca Tocqueville, Guizot, Royer-Collard, de Broglie, Prévost, Paradol, nu mai știu cîți lorzi judiciari și cîți constituționaliști, conform principiului tău că, dacă nu putem frecventa aristocrația, măcar în camera lorzilor ori printre doctrinari și senatori romani s-o căutăm; tu, ani numeroși înainte de Raymond Aron, ai știut și mi-ai dovedit că opiumul intelectualilor se numește socialism; m-ai rupt de sub influența neghiobiei înfumurate și iluziilor oarbe ale presei din Sărindar; mi-ai înlesnit să înțeleg ceea ce mai toți care astăzi trăiesc în aceeași parte a lumii ca tine nu pot înțelege, ei care se zbat din răsputeri să ajungă unde sîntem noi cei de aici" (*Jurnalul fericirii*, p. 239).

Aceasta este și perioada în care relațiile cu Sinagoga eșuează: „Experiența noastră iudaică nu a durat prea mult. Manole mai mult vitupera și dădea îndrumări, eu mă loveam de greutăți: după deprinderea ebraicei mi s-a ivit în cale aramaica, după alfabetul comun, acel al învățatului Rași, ba și altul, supraezoteric. Acestea erau floare la ureche, apăsător îmi era pustiul din suflet, praful și cenușa din inimă, cum zice Bialik..." (*Primejdia mărturisirii*, p. 166).

În 1934 publică, sub pseudonimul Antisthius, volumul parodic *În genul... tinerilor* (Ed. Cultura Poporului), în 1935 *Essai sur une conception catholique du Judaïsme* (împreună cu Emanuel Neuman), iar în 1936, la Paris, *Illusions et réalités juives* (în colaborare cu același E. Neuman). În aceeași perioadă frecventează cenaclul „Sburătorul" și publică (în 1934-1935) diverse articole la *Revista burgheză*. Pînă la izbucnirea războiului își continuă studiile la Paris și în Anglia. În 1939 intră în redacția *Revistei Fundațiilor Regale*, la recomandarea lui Camil Petrescu, fiind înlăturat, împreună cu Vladimir Streinu, după numai un an.

În timpul războiului, spre deosebire de Mihail Sebastian, nu pare să fie afectat de persecuțiile aplicate populației evreiești din România: „Reîntors în țară, nu am avut de suferit ca evreu, tatăl meu, încetățenit prin lege individuală votată de Parlament și ofițer de rezervă, fiind recunoscut «evreu de categorie a doua», care ne punea la adăpost de măsuri vexatorii" ("Autobiografie" cit.). „Nu o singură dată au ieșit gospodinele din casă purtînd tăvi cu țoiuri de țuică fiartă și pahare de ceai fierbinte spre a-i omeni pe evreii care, în București și-n orașele de provincie, efectuau pe străzi munca la zăpadă, și parcă verbul *a omeni* nu și-a aflat niciînd un înțeles mai precis" („Ce știu?", în vol. *Primejdia mărturisirii*, p. 184).

În schimb, în august 1944, în timp ce căsca gura la tancurile rusești care intrau în capitală, este apostrofat de venerabilul O. Steinhardt: „Dobitocule, stai și te uiți, tîmpitule, stați și vă uitați cu toții și nu știți ce vă așteaptă; uite-i cum rîd, o să plîngă lacrimi amare și tu la fel!".

După război revine la *Revista Fundațiilor Regale* (RFR), colaborînd în același timp și la *Universul literar*, *Libertatea* și *Viața românească*. În 1947 este din nou eliminat de la RFR (se pare în urma unui denunț al lui G. Călinescu).

După 1947 suportă privațiunile pe care le-au suportat toți cei care n-au încheiat „pactul cu diavolul": este dat afară din barou, execută tot felul de slujbe mărunte, cel mai adesea necalificate, textele îi sînt, evident, interzise. Pe plan spiritual lucrurile stăteau astfel: „Din ce în ce îmi căutam mai dîrz refugiul în biserici, în cărți creștine, în rugăciune, în nădejdi care părăseau meleagurile neprecisului și se conturau treptat în fermitate. Nu știu totuși dacă aș fi avut curajul și dezinvoltura să fac pasul decisiv - din lene? de frică? din haos lăuntric? din risipire a cugetului? ca să nu-mi supăr rudele și cunoscuții? să nu le pară gestul meu o bizarerie? -, dacă Acel ale cărui căi sînt de nepătruns și care, cum spun englezii, umblă pe drumuri misterioase nu ar fi venit în ajutorul meu prin persoana filosofului și scriitorului Constantin Noica, fost coleg de liceu. Am făcut parte din cei ce l-au vizitat la domiciliul său obligatoriu de la Cîmpulung, m-am întîlnit cu el cînd venea (clandestin) la București și l-am și găzduit" (*Primejdia mărturisirii*, p. 169).

În 1959, grupul de prieteni din care făcea parte este arestat, primul dintre aceștia fiind C. Noica. I-au urmat: Dinu Pillat, Al. Paleologu, Vl. Streinu, Sergiu Al-George, Al. O. (Pastorel) Teodoreanu, Dinu Ranetti, Mihai Rădulescu, Th. Enescu, Marieta Sadova ș.a. La 31 decembrie 1959 este convocat la Securitate, cerîndu-i-se să fie martor al acuzării, punîndu-i-se în vedere că dacă refuză va fi

(continuare în pag. 6)

George ARDELEANU

1. „Tatăl l-a cunoscut deci bine pe Einstein, despre care mi-a povestit că nu prea se omora cu învățătura, dar se dovedea foarte inteligent" („Între viață și cărți", în vol. *Escale în timp și spații*, Ed. Cartea Românească, București, 1987, reluat în *Primejdia mărturisirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1993).

EVENIMENT CULTURAL – O MONOGRAFIE N. STEINHARDT

(urmare din pag. 5)

arestat și implicat în „lotul intelectualilor mistico-legionari". I se dau trei zile de gîndire, fiind și de data aceasta beștelit de către tatăl său: „Ce-ai mai venit acasă, nenorocitule? Le-ai dat impresia că șovăi, că poate să încapă și posibilitatea să-ți trădezi prietenii. În afaceri, cînd spui lăsați-mă să mă gîndesc înseamnă că ai și acceptat. Pentru nimic în lume să nu primești să fii martor al acuzării". La plecare îl încurajează, îl salută milităreşte şi-i adresează celebrele vorbe: „E adevărat că vei avea zile foarte grele. Dar nopțile le vei avea liniștite, vei dormi bine. Pe cînd dacă accepți să fii martor al acuzării, vei avea, ce-i drept, zile destul de bune, dar nopțile vor fi îngrozitoare". Și mai ales: „Și vezi să nu mă faci de rîs. Să nu fii jidan fricos și să nu te caci în pantaloni" (*Jurnalul fericirii*). Respectînd îndemnurile, refuză să fie martor al acuzării, este arestat, judecat în cadrul „lotului Noica-Pillat" și condamnat la 12 ani de muncă silnică. Este elementul biografic fundamental care-l determină să accepte botezul creștin. „Acolo, la Jilava, în camera 18 de pe secția a doua (unde în două rînduri cursese sînge), am primit Sfîntul Botez (15 martie 1960). Părintele Mina (Dobzeu) a ținut să dea botezului acestuia care s-a asemuit mult cu un *hold-up* un caracter ecumenic și i-a poftit la mica ceremonie clandestină și pe cei doi preoți greco-catolici, aflați în celulă" ("Autobiografie" cit.).

Este eliberat din închisoare, în urma grațierii generale a deținuților politici, în august 1964. Își desăvîrșește botezul prin mirungere la Schitul Darvari. Începe să ducă o viață creștină autentică, iar după moartea tatălui său, în 1967, începe să-și caute o mănăstire (își dorea o asemenea experiență încă din închisoare). În 1973, C. Noica îl înștiințează că i-a găsit „locul potrivit": Mănăstirea Rohia. Pleacă imediat, împreună cu Iordan Chimet, spre Rohia, unde sînt întîmpinați de starețul Serafim Man. Face timp de șapte ani pelerinaje la Rohia, iar pe 16 august 1980 se călugărește. I se dă spre îngrijire biblioteca mănăstirii.

În aceeași perioadă, la insistențele lui C. Noica și Al. Paleologu, reintră în viața literară publicînd traduceri, eseuri, cronici în *Secolul XX*, *Viața românească*, *Steaua*, *Familia*, *Vatra*, *Orizont*, *Echinox*, *Opinia studențească* etc. Publică și următoarele volume: *Între viață și cărți* (Ed. Cartea Românească, București, 1976), *Incertitudini literare* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1980), *Geo Bogza, un poet al Efectelor, Exaltării, Grandiosului, Solemnității, Exuberanței și Patetismului* (Ed. Albatros, București, 1982), *Critică la persoana întîi* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983), *Escale în timp și spațiu sau Dincoace și dincolo de texte* (Ed. Cartea Românească, București, 1987), *Prin alții spre sine* (Ed. Eminescu, București, 1988), "Cuvînt înainte" la cartea Svetlanei Paleologu-Matta, *Eminescu și abisul ontologic* (Aarhus, Olanda, 1988; Ed. Științifică, București, 1994).

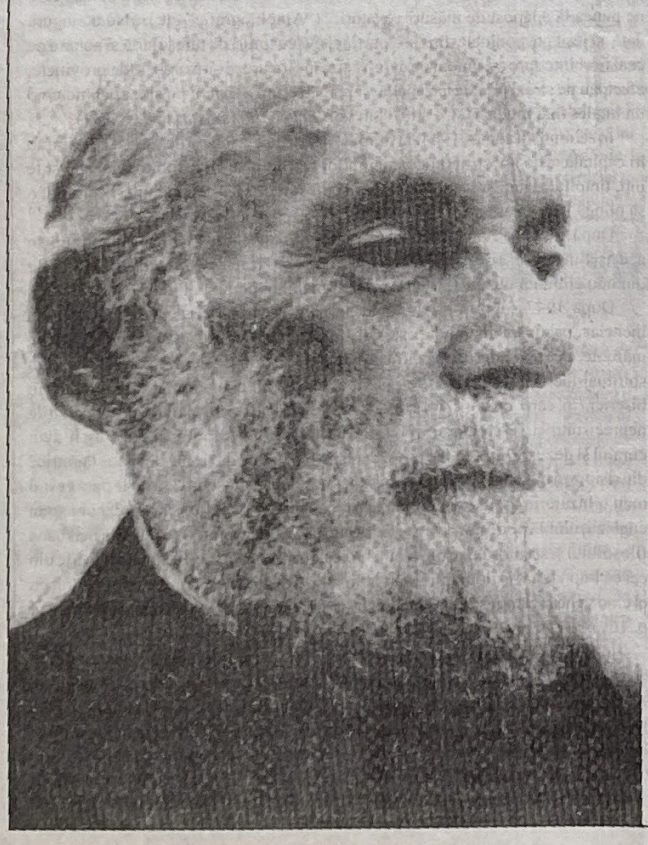

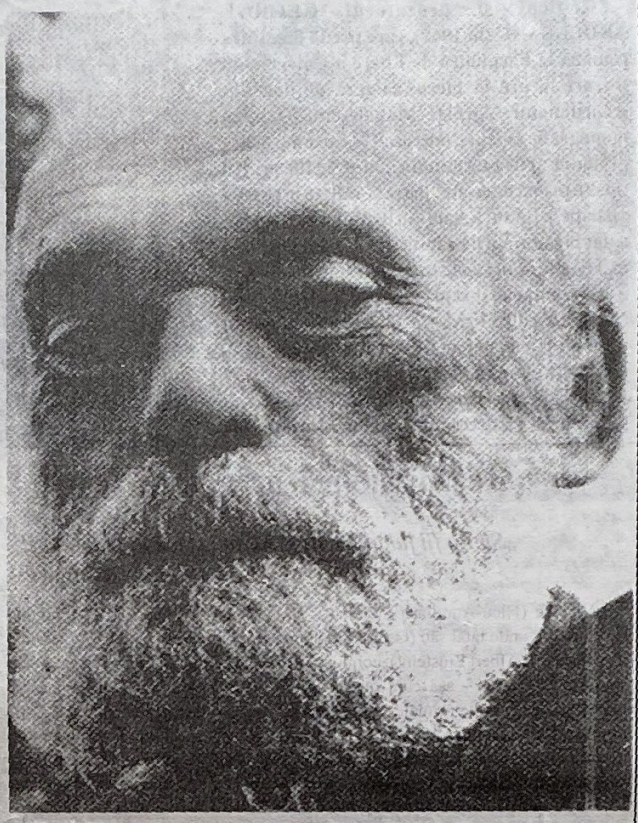

Nu este un călugăr de tip Ferapont, dimpotrivă: participă la diferite festivaluri, colocvii, prelegeri, festivaluri de poezie etc. „Cunoscîndu-mi firea mai bine decît o cunosc eu, Părintele Serafim mi-a dobîndit de la bunii și îngăduitorii noștri ierarhi de la Cluj încuviințarea de a păstra o cameră la București, unde să mă pot duce din cînd în cînd spre a-mi continua într-o oarecare măsură activitatea literară, considerată a fi, indirect, în folosul Bisericii".

Are legături cu intelectualii din exil (Monica Lovinescu, Virgil Ierunca[2], Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu). Prin intermediul său (nu se temea că ar mai avea ceva de pierdut!) mulți intelectuali din țară primesc ultimele publicații din Occident. Intră, evident, în vizorul Securității (se fac mai multe „descinderi" la Rohia). *Jurnalul fericirii* (care cuprinde perioada 1924/1925-1971) îi este confiscat în 1972; reface o altă variantă din memorie, iar în 1975 i se restituie, la intervențiile Uniunii Scriitorilor, prima variantă. Pune la punct o variantă prescurtată care ajunge în Occident și care este transmisă (în 1988-1989) de *Europa Liberă*. După 1980 revizuiește atît prima, cît și a doua variantă. Este din nou convocat la Securitate, și cum urma să se facă o altă percheziție la Rohia, cele două variante sînt puse la adăpost de prietenul său Virgil Ciomoș (ediția din 1991 transcrie prima variantă).

N. Steinhardt se stinge din viață la 29 martie 1989, cu, probabil, speranța că va avea parte „de o Judecată în care Judecătorul să înșele cît mai fără de sfială la cîntar" (*Primejdia mărturisirii*, p. 175).

Postum îi apar următoarele cărți: *Jurnalul fericirii* (ed. Virgil Ciomoș, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991), *Monologul polifonic* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991), Monahul Nicolae Delarohia, *Dăruind, vei dobîndi. Cuvinte de credință* (Ed. Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureșului și Sătmarului, Baia Mare, 1992), *Nicolae Steinhardt, Monahul de la Rohia, răspunde la 365 de întrebări incomode adresate de Zaharia Sîngeorzan* (Ed. Rev. "Literatorul", București, 1992), *Primejdia mărturisirii - Convorbiri cu Ioan Pintea* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1993), *Călătoria unui fiu risipitor* (1995), *Cartea împărtășirii* (Bibl. Apostrof, Cluj-Napoca, 1995), *Drumul către isihie* (Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1999), *Dumnezeu în care spui că nu crezi... (Scrisori către Virgil Ierunca: 1967-1983)*, Ed. Humanitas, București, 2000.

---

2. Pentru intensa corespondență întreținută cu acesta, a se vedea vol. *Dumnezeu în care spui că nu crezi...*, Ed. Humanitas, București, 2000).

EURO ŞI ŢĂRILE DIN EUROPA

Pr. Gheorghe CALCIU

În timp ce România, prin guvernanţii ei de toate culorile politice, este gata să-şi vândă, de peste 10 ani încoace, nu numai suveranitatea, dar şi teritoriul, bogăţiile şi fiii, alte ţări, mult mai mici decât a noastră, îşi menţin demnitatea şi caracterul de independenţă faţă de Europa unită şi de moneda unică, euro - o afacere masonică de distrugere a independenţei naţionale a popoarelor europene, spre a le subordona, politic, militar şi mai ales economic, unor cercuri politice profitoare, constituite în structuri supranaţionale şi suprastatale.

În prezent, finanţele lumii fiind în proporţie zdrobitoare în mâinile *unor* grupuri plutocratice practic intangibile, majoritar evreieşti, acestea socotesc că a sosit vremea de a subordona popoarele din punct de vedere politic şi cultural, pe de o parte prin introducerea monedei comune, iar pe de altă parte prin extirparea tradiţiilor culturale naţionale şi înlocuirea lor cu o subcultură internaţională, bazată pe comandamentele "gândirii unice", anulând sistematic demnitatea, libertatea şi credinţa creştină. Pe primul loc sunt puse drepturile minorităţilor sexuale, ale deviaţilor de orice fel, ale sectelor dizolvante, în frondă cu tot ce înseamnă principiu şi valoare spirituală. Înrobirea economică şi înrobirea ideologică merg mână în mână, într-un fel de dialectică diabolică, infinit mai perversă decât "materialismul dialectic şi istoric" al vechiului comunism.

Iată însă că Danemarca a spus un **NU** hotărât *la* referendumul privind adoptarea monedei euro. Participarea electoratului a fost masivă (90%), iar rezultatul net: 53% împotrivă, 47% pentru. Firește că "Europa Unită" îşi are infiltraţi agenţi de influenţă în sânul tuturor naţiunilor, care nu vor înceta să acţioneze, inclusiv prin ocuparea unor posturi de conducere care să le permită, în ţările integrate sau în curs de integrare, alinierea cât mai obedientă a guvernelor naţionale la politica interesată a centrului internaţionalist.

Conducătoarea campaniei anti-euro din Danemarca este o femeie, Pia Kjaersgaard, care nu se teme să afirme că bătălia câştigată nu este atât una economică, împotriva monedei euro, cât una *politică*, împotriva integrării Danemarcei într-o structură europeană nivelatoare şi înrobitoare.

"A existat un tren expres către Statele Unite ale Europei. Poporul danez i-a pus frână", afirmă Pia Kjaersgaard. De aceeaşi părere este şi ministrul Finanţelor, Mogens, altminteri mare susţinător al integrării europene a Danemarcei: **"Nu poţi da poporul danez de o parte. Există o animozitate generală împotriva birocraţiei Uniunii Europene... Ceea ce am văzut astăzi a fost un vot politic, nu unul economic"**.

Curios este că grupul anti-euro se constituie dintr-o alianţă dreapta-stânga. (Bine înţeles, stânga daneză nu trebuie înţeleasă prin comparaţie cu stânga românească.) Pia Kjaersgaard este liderul Partidului Naţionalist al Poporului Danez. Ce oroare şi perplexitate pentru intelectualii internaţionalişti, politrucii de presă şi politicienii români să mai audă că există un partid naţionalist în Danemarca, sau în alte state europene, în stare să se opună integrării masonice a lumii noastre creştine, în timp ce ei, pe malurile Dâmboviţei, stau în genunchi şi imploră patetic sclavia pregătită de organizaţiile mondialiste, strigând cu disperare împotriva celor care apără demnitatea naţională şi credinţa (şi pe care-i califică, fără nici o diferenţiere, drept "extremişti" sau "fundamentalişti")!

Danezii se tem de o explozie a imigraţiei în ţara lor, în cazul integrării, care înseamnă o singură piaţă, o singură monedă, o singură legislaţie politică şi o singură legislaţie juridică. Între aceste principii directoare nu mai există nici un loc pentru interesul şi specificul naţional al Danemarcei, României sau altor ţări mici.

Premierul danez Poul Nyrup Rasmusen se declară neconsolat de rezultatul votului, dar respectă voinţa liber exprimată a poporului său. Deoarece el presupune că refuzul cu privire la euro va supăra Uniunea Europeană (care va încerca, drept sancţiune, să forţeze devalorizarea koroanei daneze), premierul declară: **"Suntem pe deplin pregătiţi să apărăm moneda daneză şi, dacă va fi nevoie, vom interveni energic pentru a-i păstra valoarea"**.

Faceţi diferenţa între limbajul folosit de conducătorii politici ai Danemarcei, vorbind despre poporul care a votat împotriva lor, şi limbajul servil folosit de "demnitarii" români, de la preşedintele ţării şi până la cel din urmă "reprezentant", în situaţii mult mai puţin conflictuale cu organizaţiile politice şi financiare care domină mapamondul!

Trebuie menţionat că acest vot se repetă: în 1992, poporul danez respinsese deja Tratatul de la Maastricht. Refuzul din 1992 (atenţie, români!) a obligat Franţa, Germania şi alte mari state din Europa să acorde anumite concesii tuturor viitorilor membri, dându-le mai multe drepturi politice sau economice şi, în general, mai multă autonomie.

Un stat mic (ba chiar foarte mic) din Europa a schimbat raportul Uniunii Europene faţă de partenerii mari şi mici; şi, probabil, va continua să-l schimbe, împreună cu alte state, printr-o fermitate necomplexată. Conform comentatorilor politici, s-ar putea ca Anglia şi Suedia, care au acceptat cu prea multă uşurinţă condiţiile impuse de Uniunea Europeană, să revină asupra hotărârii lor, după ce au văzut exemplul Danemarcei.

Ca pedeapsă a lipsei noastre de rectitudine şi demnitate, Dumnezeu a lăsat să se succeadă la conducerea României personajele cele mai sinistre: oameni fără suflet, fără dragoste de ţară, fără credinţă autentică, urmărind numai avantaje personale pe spinarea poporului mereu sacrificat, promovând o corupţie fără egal în istoria acestei ţări şi scufundând-o în deznădejde, foame, necinste şi servilism faţă de manevrele neo-imperialiste ale puternicilor zilei.

Dumnezeu aşteaptă întoarcerea noastră la noi înşine şi la creştinismul adevărat, spre a ne dărui "pe deasupra", cum stă scris, toate cele trebuincioase vieţii noastre istorice, în pofida tuturor adversităţilor conjuncturale. Cine nu înţelege acest imperativ, lucrează la ruina Neamului şi a Bisericii, luptându-se demonic nu atât cu oamenii, cât cu Dumnezeu Însuşi, Care a rânduit ca inşi şi neamuri să trăiască liber şi creator, cu ochii îndreptaţi spre Iisus Hristos, Răsăritul Cel de Sus, pe Care de nu-L vom primi drept Stăpân, atunci mulţi alţi stăpâni vom avea...

*(Comentariul politico-economic se întemeiază pe articolul "Votanţii danezi resping moneda euro", apărut în **Washington Post** din 29 septembrie 2000)*

A apărut *Treapta a Şasea* a revistei

SCARA

Revistă de oceanografie ortodoxă
Politică şi Cultură

Cum puteţi procura revista? **Simplu şi rapid!** Prin expediţie poştală. Puteţi trimite comanda dumneavoastră pe următoarea adresă:

C.P. 1 - 46, Bucureşti

Pentru orice informaţie, ne puteţi contacta la:

Telefon/fax 01.212.58.24, 092.50.47.50
E-mail: scara@dnt.ro
Adresa de Internet: www.scara.ro

Înţelegem prin *oceanografie ortodoxă* o preocupare permanentă pentru *înţelegerea lumii din perspectivă ortodoxă*; în acelaşi timp, *o luare de poziţie* din aceeaşi perspectivă.

Prezintă subiecte din: politica internă şi internaţională, cultură, istorie, artă, viaţa socială a românilor

Totul văzut prin prisma *Tradiţiei Ortodoxe*.

192 de pagini cu articole şi ilustraţii de calitate.

Din cuprinsul *Treptei a Şasea*:

- Memoriul SCARA referitor la tratatul România – Republica Moldova;
- Anarhia democratică – 1848;
- Enciclica patriarhilor ortodocşi de la 1848;
- Românii din Balcani;
- Spaţiul şi timpul în fizică şi teologie;
- Alimentaţia, entropia şi postul;
- Neagoe Basarab, principe isihast;
- Închisorile comuniste – Experimentul Piteşti.

COMENTARIU LA CARTEA LEVITIC

Leviticul este cea de-a treia carte a Pentateuhului. Evreii o numesc fie _Weiqra_ (= şi El a chemat), după cuvântul cu care începe cartea, fie, după conţinut, _Torat Haqohanim_ (= Legea Preoţilor) sau _Torat Haqorbanot_ (= Legea Jertfelor). În _Septuaginta_, cartea se numeşte _Levitikon_, de la Levi, devenit trib sacerdotal în Israel. _Leviticul_ este cheia religiei iudaice, oferind cadrul pentru toate celelalte cărţi biblice. În ce ne priveşte, vom căuta mai cu seamă sensurile morale şi mistice ale vechilor rânduieli mozaice, în lumina împlinirii lor în Hristos.

Tabernacolul Torei, cu sulurile Cărţilor lui Moise

(urmare din numerele anterioare)

Cap. 9, 1-2: *"Iar în ziua a opta a chemat Moise pe Aaron, pe fiii lui şi pe bătrânii lui Israel, şi a zis către Aaron: Ia-ţi din turmă un viţel de jertfă pentru păcat şi un berbec pentru arderea de tot, amândoi fără meteahnă, şi-i adu înaintea feţei Domnului"*.

"În ziua a opta s-a sfârşeşte Moise de-a sluji ca preot şi începe Aaron. Dar nu a tăcut Moise, deşi i-a urmat Aaron la lucrurile preoţiei. Căci timpul preoţiei lui Hristos e cel de după lege, adică ziua a opta, în care a avut loc învierea şi începutul veacului nou. Pentru că în Hristos e zidirea nouă (...). Iar când a fost proclamat Hristos în ziua a opta, şi-au ajuns sfârşitul cele ale lui Moise. Căci nu mai slujim la chipuri şi umbre. Dar învăţătura dată prin lege nu a tăcut. Căci legea e duhovnicească celor duhovniceşti şi pururea grăieşte taina lui Hristos. Şi, de fapt, Moise a anunţat că în ziua a opta se va arăta slava Domnului (9, 23). Căci legea a prevestit timpul venirii Mântuitorului nostru"[1].

3-4: *"Iar bătrânilor lui Israel să le grăieşti şi să le spui: Luaţi din turma de capre un ţap, ca jertfă pentru păcat, un berbec, un viţel şi un miel, toţi de un an şi fără meteahnă, ca să fie aduşi arderе de tot, precum şi un bou şi un berbec pentru jertfă de mântuire, ca să se săvârşească jertfa înaintea feţei Domnului, şi prinos de pâine, frământat cu untdelemn, că astăzi are să vi se arate Domnul"*.

Domnul se arată în ziua a opta.

5-14: *"Deci au luat ei şi au adus înaintea cortului adunării cele ce poruncise Moise şi a venit toată obştea şi a stat înaintea feţei Domnului. Atunci a zis Moise către obşte: Iată ce a poruncit Domnul să faceţi, ca să vi se arate slava Domnului! Iar către Aaron, Moise a zis: Apropie-te de jertfelnic şi săvârşeşte jertfa ta cea pentru păcat şi arderea de tot a ta şi curăţeşte-le pe tine şi casa ta; apoi adu darurile poporului şi-l curăţeşte cum a poruncit Domnul! Deci, s-a apropiat Aaron de jertfelnic şi a junghiat viţelul cel de jertfă pentru păcatul său. Iar fiii lui Aaron, aducând sângele la el, şi-a muiat degetul în sânge şi a pus pe coarnele jertfelnicului, iar celălalt sânge l-a turnat jos lângă jertfelnic. Grăsimea, rărunchii şi seul de pe ficat, de la jertfa cea pentru păcat, le-a ars pe jertfelnic, cum poruncise Domnul lui Moise; iar carnea şi pielea le-a ars pe foc afară din tabără. Apoi a junghiat jertfa cea pentru arderе de tot şi, aducându-i fiii lui Aaron sângele, a stropit jertfelnicul din toate părţile. După aceea i-au adus arderea de tot în bucăţi şi el le-a pus împreună cu căpăţâna pe jertfelnic, iar mărunţaiele şi picioarele le-a spălat cu apă şi le-a pus peste arderea de tot şi le-a ars pe jertfelnic"*.

Includem aici un comentariu privind ultimul verset: "Moise, lepădând cu desăvârşire plăcerea mâncărilor, a spălat pântecele (mărunţaiele) şi picioarele cu apă, însemnând prin pântece plăcerea, iar prin picioare, umbletele şi intrările"[2]. De fapt, săvârşitorul era Aaron, dar lui Moise i s-a descoperit tipicul aducerii jertfei şi, în plus, lui i se potriveşte mai bine tâlcul cuvântului, ca unuia ce s-a învrednicit de cunoaşterea celor dumnezeieşti.

15-17: *"Apoi a adus prinosul poporului. Luând ţapul cel pentru păcatul poporului l-a junghiat şi l-a adus jertfă pentru păcat, ca şi berbecul. După aceea a adus arderea de tot, săvârşind-o după rânduială. A adus de asemenea prinos de pâine şi, luând din el o mână plină, a ars pe jertfelnic, pe lângă arderea de tot cea de dimineaţă"*.

În orice religie, dimineaţa este un moment important al zilei. Dacă seara e timpul pregătirii, dimineaţa e intervalul luminii neprihănite, moment al stării paradisiace, al privilegiilor divine, dar şi al judecăţii celor păcătoşi (cf. *Psalm 100*, 10).

18-22: *"Apoi a junghiat boul şi berbecul pentru jertfa de mântuire a poporului şi fiii lui Aaron i-au adus sângele şi el a stropit cu el jertfelnicul de jur împrejur. I-au adus apoi grăsimea boului şi a berbecului, coada şi grăsimea cea de pe mărunţaie, rărunchii cu grăsimea lor şi grăsimea de pe ficat; şi a pus grăsimea pe pieptul jertfei de izbăvire, apoi a ars grăsimea pe jertfelnic; iar pieptul şi spata dreaptă le-a adus Aaron legănându-le înaintea feţei Domnului, cum poruncise Moise. Şi şi-a ridicat Aaron mâinile sale asupra poporului şi l-a binecuvântat, iar după ce a săvârşit jertfa pentru păcat, arderea de tot şi jertfa de mântuire, s-a coborât"*.

Până azi, arhiereul binecuvântează poporul cu ambele mâini. Dar, "în tradiţia ebraică, gestul ridicării mâinilor nu este legat de ideea de binecuvântare, ci are mai degrabă semnificaţia unei invocaţii sau a unei rugăciuni, cazuri în care mâinile se îndreptau spre cer sau spre altar"[3].

23-24: *"Apoi au intrat Moise şi Aaron în cortul adunării şi când au ieşit au binecuvântat tot poporul; atunci s-a arătat slava Domnului la tot poporul. Şi ieşind foc de la Domnul, a mistuit pe jertfelnic arderea de tot şi grăsimea. Şi văzând, tot poporul a scos strigăte de bucurie şi a căzut cu faţa la pământ"*.

"Flacăra care iese *de dinaintea Domnului* emană din manifestarea vizibilă a prezenţei lui Iahve, norul luminos desemnat prin expresia *slava Domnului*. Dacă până acum Moise utiliza pe altar un foc oarecare, de data aceasta, la primul sacrificiu preoţesc autentic, Iahve doreşte să arate că El este inspiratorul alegerii făcute de Moise şi că acceptă jertfa lui Aaron. Focul sacru rezultat din această flacără miraculoasă a fost păstrat nestins, conform tradiţiei, până în vremea lui Solomon când, la inaugurarea templului, Iahve l-a reînnoit printr-un miracol similar (cf. *II Paralipomena* 7,1). Acest al doilea foc a fost menţinut până la distrugerea templului de către babiloneni, când a fost ascuns într-o peşteră, unde a fost regăsit la întoarcerea din captivitate. Dar, după cum se poate vedea din *II Macabei* 2, 8 ş.u., Iahve reaprinde pentru a treia oară focul sacru, care se va stinge din nou, de data aceasta definitiv, în timpul persecuţiilor lui Antioh Epifanes. După Filon din Alexandria, *Vita Mosis*, III, acest foc constituia esenţa cea mai pură a eterului"[4]. Minunea a fost întâmpinată cu strigăte de bucurie, poporul căzând cu faţa la pământ. "Acest gest exprima, la popoarele orientale, respectul suprem faţă de un superior, aici, faţă de manifestarea prezenţei divine"[5]. "Cu adevărat s-a văzut slava Domnului în ziua a opta, adică S-a arătat Fiul, slava lui Dumnezeu şi Tatăl"[6].

Cap. 10, 1-2: *"În vremea aceea cei doi fii ai lui Aaron, Nadab şi Abiud, luându-şi fiecare cădelniţa sa, au pus în ea foc, au turnat deasupra tămâie şi au adus înaintea Domnului foc străin, ce nu le poruncise Domnul. Atunci a ieşit foc de la Domnul şi i-a mistuit şi au murit amândoi înaintea Domnului"*.

Nadab (=nobil) şi *Abiud* (=tatăl demnităţii) jertfesc, probabil, în afara timpului prescris şi fără învoirea lui Aaron. Sau "păcatul celor doi fii ai lui Aaron rezultă dintr-un exces de zel. Ei sunt pedepsiţi prompt fiindcă au încălcat comandamentele divine, aducând ca ofrandă un parfum profan care nu fusese pregătit conform prescripţiilor, pe care l-au ars pe un *foc străin*, adică un foc oarecarem diferit de cel care ardea pe altar"[7]. E un avertisment şi pentru ereticii: "Pe aceştia îi imită de bună seamă şi-i urmează cei ce, dispreţuind tradiţia lui Dumnezeu, introduc învăţături străine, inventate de oameni"[8]. Scriptura arată că unii ca aceştia *au murit înaintea Domnului*!

3: *"Iar Moise a zis către Aaron: Iată ce a voit să spună Domnul când a zis: Voi să fiu sfinţit prin cei ce se vor apropia de Mine şi înaintea adunării a tot poporul preaslăvit! Iar Aaron tăcea"*.

Textul citat de Moise nu se află în vreo altă parte a Scripturii, arătând că, în afara celor consemnate în scris, de o autoritate egală se bucura Tradiţia. Cât priveşte tăcerea lui Aaron, ea "exprimă deopotrivă durere, uimire şi teroare mistică"[9].

4-5: *"Atunci a chemat Moise pe Misail şi Eltafan, fiii lui Uziel, unchiul lui Aaron, şi le-a zis: Duceţi-vă de scoateţi pe fraţii voştri din locaşul cel sfânt şi-i duceţi afară din tabără! Şi aceştia s-au dus şi i-au scos în hitoanele lor afară din tabără, cum zisese Moise"*.

Cei ucişi nu puteau fi scoşi de către fraţii lor şi de către Aaron, căci s-ar fi întinat, lucru nepermis unui preot, care aparţinea sacrului. De aceea se face apel la două rudenii, *Misail* (=care aparţine lui Dumnezeu) şi *Eltafan* (=Dumnezeu este ocrotitor), fiii lui *Uziel* (=puterea mea este Domnul).

6: *"Iar lui Aaron şi fiilor lui, Eleazar şi Itamar, le-a zis Moise: Capetele voastre să nu vi le descoperiţi şi veşmintele voastre să nu vi le sfâşiaţi, ca să nu muriţi şi ca să nu atragеţi mânia asupra obştii întregi. Dar fraţii voştri, toată casa lui Israel, pot să plângă pe cei arşi, pe care i-a ars Domnul"*.

Sunt numiţi şi ceilalţi doi fii ai lui Aaron, *Eleazar* (=Dumnezeu a ajutat) şi *Itamar* (=insulă a palmierilor). În timpul doliului, durerea se exprima, între altele, prin sfâşierea hainelor la piept, lucru de neîngăduit celor ce purtau veşmintele sfinţite; cât priveşte descoperirea capului, în vremea doliului evreii, dimpotrivă, îşi acopereau capetele şi faţa (cf. *II Regi* 15, 30; 19, 4). Dar ebraicul *para* are, "pe lângă sensul de *a descoperi* (*capul*) şi pe acela de *a rade* (*părul sau barba*); cel de-al doilea sens ar fi mai potrivit în context, smulgerea bărbii şi a părului de pe cap, ca şi ruperea hainelor, fiind un semn de doliu nu doar la evrei, ci şi la alte popoare antice (...). Aşadar, după cei mai mulţi interpreţi, secvenţa *risa lo ifra et* ar trebui înţeleasă *să nu-şi lase capul în neorânduială*. Orice semn de durere din partea preoţilor aflaţi în exerciţiul funcţiunii ar fi atras mânia divină, căci ar fi putut fi interpretat ca o dezaprobare a hotărârilor lui Iahve"[10].

7: *"Din uşa cortului adunării să nu ieşiţi, ca să nu muriţi, căci aveţi pe voi mirul de ungere al Domnului! Şi s-a făcut drept cuvântul lui Moise"*.

Cum moartea celor doi i-a surprins pe preoţi în timpul slujirii, aceştia nu puteau părăsi cortul sfânt pentru a participa la funeralii.

8-11: *"Apoi grăind Domnul cu Aaron a zis: Vin şi sicheră să nu beţi, nici tu, nici fiii tăi, când intraţi în cortul adunării sau vă apropiaţi de jertfelnic, ca să nu muriţi. Acesta este aşezământ veşnic în neamul vostru. Ca să puteţi deosebi cele sfinte de cele nesfinte şi cele necurate de cele curate, şi ca să învăţaţi pe fiii lui Israel toate legile, pe care le-a poruncit lor Domnul prin Moise"*.

Sichera era un fel de vin obţinut din curmale şi seminţe, dar putea desemna şi alte fermentate din fructe sau cereale. Preoţilor le era interzis consumul de alcool în vremea slujirii lor; dacă interdicţia e dată acum, posibil să fie pusă în legătură şi cu moartea celor doi fii ai lui Aaron, băutura fiind un anestezіant căutat de cel ce a suferit o pierdere grea. "Observă că trebuie să fie treji. Fiindcă pentru mintea întunecată şi inima încărcată de griji, care e stăpânită de o beţie lumească (căci se îmbată unii şi fără vin), atingerea de slujba (liturghia) sfântă e pricină de moarte. Pentru că mintea care nu poate păşi drept, se abate spre urâciune şi coboară cele sfinte şi nu mai sunt în rânduiala cele săvârşite, ci au fost aruncate de la calea cea dreaptă. Iar păţind ei acestea, numaidecât supără pe Dumnezeu şi vor suporta amarnice pedepse din pricina uşurătăţii"[11].

12-15: *"Iar Moise a zis către Aaron şi către fiii săi, Eleazar şi Itamar, care-i mai rămăseseră. Luaţi prinosul de pâine, ce a rămas din jertfele Domnului, şi-l mâncaţi nedospit, lângă jertfelnic, că aceste este sfinţenie mare. Să-l mâncaţi însă în locul cel sfânt, că aceasta este partea ta şi partea fiilor tăi din jertfele Domnului; aşa mi s-a poruncit mie de la Domnul. Iar pieptul legănat şi spata ridicată să le mâncaţi la loc curat, tu şi fiii tăi şi casa ta împreună cu tine, că acestea sunt date să fie partea ta şi partea fiilor tăi din jertfele de izbăvire ale fiilor lui Israel. Spata ridicată şi pieptul legănat să le aducă ei cu grăsime pentru ardere, legându-se înaintea feţei Domnului, şi să fie acestea parte veşnică pentru tine şi împreună cu tine şi pentru fiii tăi şi pentru fiicele tale, cum a poruncit Domnul lui Moise"*.

"Când o victimă este adusă ca jertfă după Lege, înţelepciunea cuvântului precizează că partea de sus a pieptului este pusă la o parte. E vorba despre cel care prânzeşte cu Iisus şi care se desfătează de comuniunea sentimentelor"[12]. Se aminteşte aici şi despre *fiicele lui Aaron*, formulare care desemnează, în mod generic, pe membrii feminini ai familiilor sacerdotale, căci Aaron a avut doar fii.

16-18: *"Şi a căutat Moise ţapul de jertfă pentru păcat şi iată era ars. Şi s-a mâniat Moise pe Eleazar şi pe Itamar, fiii lui Aaron, care mai rămăseseră, şi a zis: Pentru ce n-aţi mâncat jertfa pentru păcat în locul cel sfânt? Că aceasta este sfinţenie mare şi vă e dată vouă, ca să ridicaţi păcatele obştii şi s-o curăţiţi înaintea Domnului. Iată sângele ei nu s-a dus înăuntrul locaşului sfânt şi voi trebuie s-o mâncaţi în locul cel sfânt, cum mi s-a poruncit mie de la Domnul"*.

"Fiii lui Aaron arseseră jertfa în întregime, încălcând astfel prescripţia care prevedea ca o parte a ei să fie consumată de preoţi, în semn de asumare şi ispăşire a păcatelor poporului"[13].

19-20: *"Aaron însă a zis către Moise: Iată, astăzi şi-au adus ei jertfa lor pentru păcat şi arderea lor de tot înaintea Domnului şi, după cele ce mi s-au întâmplat, de aş fi mâncat astăzi jertfa pentru păcat, oare ar fi fost aceasta plăcut Domnului? Şi a auzit acestea Moise şi le-a socotit răspunsul îndreptăţit"*.

Atât explicaţia lui Aaron cât şi acceptarea ei de către Moise sunt greu de înţeles, pasajul fiind lapidar. Totuşi, s-a văzut aici o manifestare a smereniei şi pocăinţei lui Aaron: "Să vedem ce înseamnă aceasta. Numai Dumnezeu nu greşeşte cu nici un chip. Înţeleptul îşi îndreaptă greşeala şi se căieşte pentru păcatele sale, ceea ce este totuşi greu în această viaţă omenească. Ce este mai rar decât să găseşti un bărbat care să se dojenească pe sine însuşi şi să-şi osândească faptele sale? Rară este recunoaşterea păcatului, rară pocăinţa, rară chiar folosirea acestui cuvânt la oameni. Căci se împotriveşte firea, se împotriveşte ruşinea"[14].

(Va urma)

Ana USCA

1. *Ibid*., VI
2. Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, 56
3. LEV, p. 176
4. *Ibid.*
5. *Ibid.*
6. Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, XI
7. LEV, p. 176
8. Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre unitatea Bisericii ecumenice*, 19
9. LEV, p. 176
10. LEV, pp. 176-177
11. Sf. Chiril al Alexandriei, *op. cit.*, XII
12. Origen, *Omilii la Cântarea Cântărilor*, I, 3
13. LEV, p. 177
14. Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, LXVII, 3-4

O controversă românească în Anul Marelui Jubileu

SUPĂRĂ REALITATEA SAU FORMULAREA EI?

Contestarea sintagmei de "Biserică națională" ca indice simptomatic al unei mentalități falimentare

Am mai atras și altădată atenția asupra conflictului deschis dintre *realități* și *ideologii* în lumea contemporană. El stă la originea multor neînțelegeri și neîmpliniri, atît în sfera politic-socială, cît și în cea spiritual-culturală. Aici se încadrează și recenta controversă (1999-2000) - puternic politizată - privitoare la titulatura de "Biserică națională" ce se cade acordată Bisericii Ortodoxe Române, pe temeiuri deopotrivă diacronice (tradiția bimilenară) și sincronice (predominanța statistică).

Sintagma este neagreată pe de o parte de frații greco-catolici, pe de altă parte de politrucii noii stîngi occidentalizante (din nefericire, singurii adversari ceva mai consistenți ai stîngii de extracție comunistă, în condițiile în care o dreaptă *reală* lipsește în continuare din spectrul politic românesc, în ciuda aventurii deocamdată marginale a U.F.D., care constituie - cel puțin pînă la proba contrarie - mai degrabă "o dreaptă a stîngii" decît o dreaptă propriu-zisă, în sensul tradițional al cuvîntului).

Întrucît nici greco-catolicii (ostili inerțial primatului ortodox) și nici micile formațiuni de dreapta (favorabile Bisericii majoritare) nu reprezintă o pondere de luat în seamă în societatea românească de azi, lupta se poartă, de fapt, între cele două mari ramuri ideologice ale stîngii: cea tributară democrației globaliste de obedință "euro-atlantică" (stînga "futuristă", cu tentă de elitism intelectual) și cea tributară nostalgiilor național-comuniste (stînga "paseistă", cu tentă de populism gregar). Apărătorii publici extra-bisericești ai "cauzei ortodoxe" sînt mai cu seamă de-alde Ion Iliescu, Corneliu Vadim Tudor, Gheorghe Funar, Teodor Meleșcanu, Virgil Măgureanu, Adrian Păunescu și mulți de aceeași teapă (fie politicieni, fie "dalmațieni" intelectuali de genul unui Răzvan Theodorescu, veche "soprană de coloratură" a lui Ion Iliescu).

Să fie mai puternic instinctul religios al foștilor comuniști și securiști, crescuți la școala ateismului marxist și constituiți astăzi în mafie conservatoare? Să fim serioși! Raportul lor cu Biserica (și cu Tradiția în genere) este unul pur conjunctural și demagogic, explicabil prin fronda mai generală față de principiile ideologice ale Occidentului și prin foarte pămîntești calcule electorale (exploatarea propagandistică a sensibilității decerebrate a massei față de "numitorul comun" al unei apartenențe transindividuale). Ei văd în "popime" (pe care o disprețuiesc în sinea lor) niște posibili și naivi "tovarăși de drum", utili în campania de manipulare sentimental-populistă a "massei electorale". Pentru oamenii Bisericii ar fi o gafă de proporții, compromițătoare pe termen lung, să se complacă și să coopereze cu asemenea "apologeți"; dar mie unuia îmi place să cred că instituția noastră bisericească dominantă, vegheată de Duhul Sfânt, e lucidă în fața unor astfel de curse de "bunăvoință" fariseică, ea avînd suficiente resurse proprii de a se apăra în fața agresiunilor ideologice, sprijinită de elita morală și intelectuală a "laicatului ortodox", care este departe de a-și fi spus ultimul cuvînt...

Cert rămîne un lucru: neo/cripto-comuniștii noștri, jucînd în stilul lor perfid cartea "naționalismului ortodox", n-au azi mai mult instinct religios decât ieri, dar dovedesc a avea *instinct politic*. În vreme ce tabăra stîngii democrate anticomuniste, forțînd onctuos și aproape decerebrat grațiile Occidentului secularizat, dovedește a nu avea, în context românesc, nici instinct religios, nici instinct politic! Cum poate crede cineva că se poate juca nepedepsit cu o întreagă tradiție națională și cu instituția care - nemaivorbind de dimensiunile ei mistice - contează pe majoritatea zdrobitoare (de aproape 90%) a celor ce și-o asumă confesional, ca și pe un credit public atestat constant de toate sondajele ultimului deceniu?! Și toată această frondă antiortodoxă (ceea ce va să zică, politicește vorbind, *antimajoritară*) pe fondul și în prelungirea unei guvernări "democrate" dezastruoase (amendate ca atare, de altfel, prin recentul eșec electoral, conjugat cu ascensiunea extremismului vadimist)! Că democrații noștri nu-s prea religioși și nici prea mîndri de identitatea istorică creștin-ortodoxă a poporului român, asta încă se mai poate înțelege; dar că sînt atît de lipsiți de *tact politic elementar*, asta e mai greu de înțeles la niște oameni care au pretenția de a guverna, orienta și impulsiona o țară pe care numai bunul Dumnezeu pare a o mai putea scoate din marasmul ei cronicizat!

Ceea ce pare să caracterizeze păgubos clasa politică și intelectualitatea noastră cu pretenții de purism democratic este *divorțul iresponsabil de realitățile organice românești*, nu doar din perspectivă diacronică, dar și din perspectivă sincronică. Altfel spus, se face abstracție și de trecut, și de prezent, în numele unui viitor ipotetic, întemeiat doar pe cîteva lozinci ideologice de import, colportate cu patosul imitativ al conștiințelor complexate. Numai că realitățile nu pot fi desființate prin decret ideologic.

Scoasă de sub grila gîndirii marxiste sau marxizante (de care ideologiile dominante ale momentului, deși se vor anticomuniste, sunt pervers contaminate), națiunea este o realitate fundamentată *metafizic*, transmisă *genetic* și desfășurată *istoric*. De aici legitimitatea firească și obiectivă a *naționalului*, cu entitățile "specifice" derivate: Stat național, Limbă națională, Cultură națională, Biserică națională etc., definite diacronic prin Tradiție, iar sincronic prin structura etnică de bază din perimetrul unui spațiu-matcă. Desigur, națiunile moderne sînt mai puțin "pure", devenind entități *deschise*, dar nu indeterminate. Toate acestea sînt, pînă la urmă, lucruri de bun-simț, pe cît de simple, pe atît de firești. Ele țin, în termeni laici, de ordinea *Naturii*, iar în termeni religioși, de ordinea *Creației divine*. Adică de *ordinea generală a realității obiective*, oricum am interpreta-o.

Or, problemele se ivesc - *nota bene* - nu atunci cînd Omul se conformează Realității, ci atunci cînd Omul violentează Realitatea. Realismul împacă, idealismul dezbină. Să ne fie nouă de trebuință o nouă dezbinare? Ne supără realitatea sau formularea ei? Sau poate sîntem supărați pe Dumnezeu Însuși, Care a rînduit lucrurile așa și nu altfel? Desigur, nimeni nu e somat să răspundă cu voce tare...

Răzvan CODRESCU

COLIND

Colind străbun cules de pe psaltiri,
Te-a scris o mînă slabă de bătrîn,
Ți-a pus miros de smirnă și de fîn,
Cum spun în carte sfinte proorociri.

Sub geamul închisorii mai rămîn
Doar fulgii de zăpadă cu-amintiri;
Colindul vechi cules de pe psaltiri
Se stinge-n fum de smirnă și de fîn.

Prin ce hrisoave dragi și-n ce trecut
Mergi, suflete, în noaptea de Crăciun,
Vibrezi adînc ca un colind străbun,
Te bucuri de Iisus cel Nou Născut.

Și lacrimile-n taină se adun
Pe-același drum de lacrimi cunoscut,
Din rănile ce vin și ce-au trecut -
Un cîntec sfînt în noaptea de Crăciun.

Aiud, decembrie 1952

SPRE ABSOLUT

Sînt lacrimi sfinte care n-au secat,
Soții, copii ce-au plîns și s-au rugat
Și mame ce-au răcnit și blestemat
Un timp hidos de ură și păcat.

Sînt vieți de tineri ce s-au stins discret
Pe-nalte cruci de fiere și oțet,
Sînt amintiri doar pulberi și regret
Pe-amurguri încrustate violet.

Sînt răstigniri ce nu au contenit
Și sîngerări ce nu mai au sfîrșit,
Sînt vise care nu s-au împlinit
Și mari iubiri ce-n taină au murit.

Sînt victime-ale marelui complot
Ce subminează lumea peste tot
Ca omul să devină un robot,
Domnia lui Satan și Tartacot.

Sînt fapte, schingiuiri de necrezut,
Bolnave minți stăpîne pe-un veac slut
Și mucenici și sfinți ce s-au zbătut,
Pe-un drum ne-ndurător, spre absolut.

Suceava, 4 noiembrie 2000

Dumitru ONIGA

CABALA

"Cabala îl face pe om atent la mister; la misterul din el şi la cel care-l înconjoară."
Rabinul Dr. Alexandru Şafran

6. HASIDISMUL (3)

După moartea în 1780 a lui Israel ben Eliezer (Baal Şem Tov), hasidismul, mişcarea populară de renaştere religioasă, nu numai că, lipsită de charismaticul său întemeietor, nu a dispărut de pe harta vieţii spirituale a iudaismului, dar a cunoscut o impresionantă amploare în rândurile evreimii din Europa orientală. La originea acestui proces se găsesc, pe lângă religiozitatea caracteristică poporului evreu de-a lungul întregii sale istorii, o serie de factori favorizanţi care trebuie luaţi în considerare.

Societatea iudaică din regiunile în care au apărut primele grupuri de credincioşi care şi-au dedicat viaţa stării de *hasidut* (sfinţenie, evlavie) era nu numai autoritară, dar adeseori asupritoare. Masa mare a evreilor era condusă de o oligarhie formată din rabini şi negustorii bogaţi. Sistemul de conducere al comunităţilor conferea acestei elite puteri extraordinare. Oligarhia nu era însă închisă, întrucât educaţia şi sistemul de învăţământ conducea, din necesitate, spre selecţia valorilor, astfel că, cel puţin teoretic, şi cei săraci aveau acces la funcţiile de conducere. Cu toate acestea, majoritatea celor lipsiţi de avere se simţeau discriminaţi. În sinagogi, glasul lor nu se auzea, iar dacă depuneau o plângere împotriva unui rabin, plângerea lor nu era luată în seamă. La această situaţie socială se adăuga anchilozarea rabinilor în textele rigide ale Talmudului, lipsa lor de dragoste faţă de oameni şi incapacitatea lor de a fi sensibili la problemele concrete cu care erau confruntaţi coreligionarii lor. Dar cel mai impresionant factor care a condus la amploarea pe care a luat-o hasidismul a fost apariţia unui continuator al lui Baal Şem Tov, care nu numai că şi-a egalat maestrul, dar a reuşit să impună mişcării un caracter instituţionalizat, cu o doctrină proprie şi cu elite conducătoare pe măsura acestei doctrine. Este vorba de Dov Ber din Meserici (1710-1772), supranumit *"Marele Maghir"* (termen ebraic care-l desemnează pe cel care aduce un mesaj), organizator al mişcării şi cel mai de seamă teoretician al ei.

Ca şi în cazul lui Baal Şem Tov, întemeietorul mişcării hasidice, istoricii evrei au opinii şi aprecieri diferite cu privire la succesorul său, Dov Ber. În prezentarea pe care i-o face Hirsch Graetz în *Geschichte der Juden* (Istoria evreilor), *"Marele Maghid"* apare ca un impostor şi şarlatan de cea mai joasă speţă.

"Dov Ber din Meserici - scrie marele istoric evreu, autorul unei opere pe care Samuel Caplan şi Harold U. Ribalow o consideră, alături de Biblie şi Talmud, ca făcând parte din *"Cele Zece Mari Cărţi Iudaice care au influenţat istoria"* -, urmaşul lui Baal Şem Tov, nu a fost un fantast ca acesta, ci o minte mult mai organizată, care a ştiut să-şi impună voinţa asupra oamenilor. Era un cunoscător profund al Cabalei, precum şi un talentat predicator, ştiind să îmbine în predicile sale versete din Biblie cu maxime agadice şi zoharice în scopul pe care-l urmărea. Avea o statură care impunea respect, nu se cobora la nivelul mulţimii şi îşi petrecea mai tot timpul retras în camera sa, fiind accesibil numai oamenilor săi de încredere. Prin acest comportament reuşea să creeze aparenţa unor contacte misterioase cu lumea cerească. Numai în ziua de Sabbat se arăta celor dornici să se bucure de vederea chipului său. În această zi apărea îmbrăcat în straie din atlas alb (culoarea îndurării) şi împreună cu oamenii săi de încredere, cu cei veniţi în pelerinaj şi cu cei proaspăt convertiţi, care doreau să-l vadă pe sfântul cabalistic, făcător de minuni, se rugau împreună, în stilul introdus de Beşt. Pentru a crea o atmosferă senină în timpul rugăciunii, făcea glume vulgare care aveau darul să-i înveselească pe participanţi. În otiul acestei stări de veselie generală, deodată striga: «Acum să ne rugăm lui Dumnezeu cu bucurie!».

Sub conducerea lui Ber, esenţa hasidismului şi-a păstrat acelaşi chip ca şi sub cea a predecesorului său. Interiorizare, rugăciuni însoţite de mişcări convulsive ale membrelor şi trupului, însufleţire debordantă, acte miraculoase şi dezvăluiri cu privire la viitor. Cum însă la originea acestor manifestări nu se găsea, ca la Baal Şem Tov, o stare de surescitare autentică, era nevoie să se folosească procedee artificiale ca un surogat pentru ceea ce nu se putea obţine în mod firesc".

Înainte de a relata despre acuzaţiile de şarlatanie pe care Hirsch Graetz i le aduce lui Dov Ber, este necesar să lămurim conţinutul a două concepte centrale pentru doctrina hasidică: conceptul de *ţadik* şi cel de *maghid*.

Prin *ţadik*, textul biblic desemnează un om excepţional de pios şi credincios, opusul absolut pentru *raşa* (rău). Rabinii utilizau acest termen pentru acele persoane care se rugau cu o asemenea fervoare încât rugăciunea lor avea puterea să îndepărteze pedepsele anunţate de Dumnezeu. Talmudul subliniază că existenţa lumii se sprijină pe dreptatea celor 36 de *ţadikim* (pluralul de la *ţadik*), fără de care ar fi distrusă. Câteva personaje biblice sunt desemnate ca ţadikimi - Noe, Iosif, Samuel, Mordechai şi Estera - şi rabinii le menţionează întotdeauna cu acest titlu.

Cabaliştii îi atribuie ţadikului puteri divine, considerându-l un intermediar între Dumnezeu şi poporul evreu. În spiritul acestei tradiţii, hasidismul îşi cinsteşte conducătorii spirituali cu acest titlu, rolul lor fiind acela de mediatori, prin care divinitatea transmite intenţiile sale muritorilor de rând. Ţadikimii avea numeroşi discipoli, care, la rândul lor, făceau legătura cu credincioşii. Ca o apreciere pentru poziţia înaltă pe care o deţineau în comunităţile hasidice ţadikimii, primeau daruri bogate pe care fie le reţineau pentru ei, fie le foloseau în scopuri de binefacere. Şi o ultimă precizare, calitatea de ţadik era de obicei ereditară, istoria hasidismului înregistrând adevărate dinastii de ţadikimi.

Maghid-ul este predicator. Această profesiune a luat o amploare deosebită în comunităţile aşchenaze din Evul Mediu. Ei circulau din oraş în oraş pentru a revigora valorile etice ale iudaismului. Predicatorii au avut un rol deosebit în răspândirea hasidismului, dând dovadă de combativitate în critica îndreptată împotriva defectelor societăţii, a malversaţiilor celor puternici, dar mai ales împotriva ipocriziei religioase. Războiul, adeseori necruţător, purtat de hasidimi împotriva adversarilor lor, *mitnagdimii*, a avut drept protagonişti pe predicatorii din cele două tabere.

În continuare, portretul pe care Hirsch Graetz îl face lui Dov Ber sună astfel: "Conducătorul hasidic trebuie să atingă starea de extaz şi să aibă viziuni. Dar de unde să-i vină viziunile unui om rece şi calculat? Aşa că trebuia ca, atât de iubita sticlă cu alcool, în Polonia, să înlocuiască demonul interior care-i lipsea". Dar calomnia nu se opreşte aici. "Ber avea printre apropiaţii săi câţiva informatori abili, capabili să activeze în serviciile secrete ale poliţiei. Aceştia iscodeau unele fapte ascunse, pe care le dezvăluiau maestrului. Folosind astfel de informaţii, lăsa impresia că este atotştiutor, fapt care contribuia la creşterea numărului adepţilor săi. Fiecare nou venit făcea cunoscut darul său divin şi, în felul acesta, ademenea noi adepţi.

Sprijinindu-se pe formula cabalistică: «Cel drept şi cucernic este temelia lumii», Ber a accentuat într-atât teoria cu privire la importanţa ţadikului şi a conducătorului hasidim, încât acesta a atins nivelul blasfemiei. În viziunea sa, ţadikul nu era numai un om desăvârşit, lipsit de păcate, ci locţiitorul lui Dumnezeu şi oglindirea Acestuia. Tot ceea ce face, iniţiază şi gândeşte ţadikul are o influenţă covârşitoare atât asupra lumii pământeşti, cât şi asupra celei cereşti. Chiar atunci când soarbe din sticlă înduhovnicirea (!), el înrâureşte întregul univers. Toate acestea datorită ereziei Cabalei. În izolarea din chilia sa, mai bine zis în cămăruţa sordidă în care trăia, el se simţea la fel de mare ca şi Papa, reprezentantul lui Dumnezeu pe pământ. În splendidele sale palate, îşi trimitea apostolii să-i răspândească învăţătura".

Cu toată nedisimulata sa aversiune faţă de hasidism şi de ctitorii săi, ca istoric, Hirsch Graetz nu poate ocoli analiza cauzelor care au determinat apariţia şi răspândirea acestei mişcări.

"Două sunt cauzele - scrie autorul *Istoriei evreilor* - care au favorizat răspândirea hasidismului: legăturile de înfrăţire dintre adepţii învăţăturii hasidice şi caracterul arid al studiului Talmudului, fenomen specific iudaismului polonez de peste un veac... Iudaismul rabinic, aşa cum era practicat în Polonia nu reuşea să încălzească inimile oamenilor. Preocupările rabinilor se concentrau asupra exegezei Talmudului, punându-se accentul pe găsirea de argumente utile rezolvării cauzelor juridice. Despicarea firului în patru era considerată ca un summum al religiozităţii, în timp ce evlavia, starea sufletească a credincioşilor şi atenţia acordată comportamentului moral în comunitate erau considerate probleme secundare, cărora abia li se acorda atenţie.

O importantă contribuţie la răspândirea hasidismului au avut-o predicatorii, acei semitalmudişti, trataţi cu desconsiderare de rabinii cu şcoală, trăind la marginea sărăciei, dar care erau mai aproape de sufletele credincioşilor decât superiorii lor. Ei au îngroşat rândurile hasidimilor, în mijlocul cărora puteau să-şi valorifice talentul de predicatori şi totodată să se bucure de spiritul de întrajutorare şi sprijin material pentru cei nevoiaşi, care domnea în comunităţile hasidice.

Antipatia hasidimilor faţă de rabini şi talmudişti creştea pe măsură ce comunităţile lor se întăreau. Sărăcia de idei, lipsa dragostei faţă de oameni şi pedanteria exagerată a talmudiştilor au devenit ţinte preferate de batjocură în cercurile hasidimilor. Un discipol al lui Ber, Löb Szerham, s-a exprimat astfel: «Nu l-am căutat pe Ber la Meserici pentru a asculta tălmăcirea Torei, ci pentru a vedea cum se încalţă şi cum îşi leagă şireturile, asta fiind mult mai important. Căci ce este Tora? Omul trebuie să fie însăşi Tora în tot ceea ce face, în felul cum se mişcă, cum vorbeşte, cum se comportă şi cum intră în legătură cu Dumnezeu prin rugăciune». Înainte de a-şi da seama, hasidimii s-au constituit într-o sectă, care evita contactul cu evreii adepţi ai Talmudului. În frunte cu Ber, ei se simţeau îndeajuns de puternici pentru a introduce o înnoire care, în mod previzibil, urma să atragă mânia rabinilor. Deoarece însă pentru ei esenţialul consta în rugăciune, nu le păsa de prescripţiile codexului de ritual care prevedea cât de mult şi la ce ore trebuiau rostite rugăciunile. Hasidimii se rugau aşa cum le dicta starea lor sufletească şi, pentru a rupe definitiv cu formalismul talmudic, Ber a introdus pentru adepţii săi *Cartea de rugăciuni* a lui Isaac Luria".

Poziţia lui Hirsch Graetz faţă de personalitatea lui Dov Ber şi de hasidism nu este însă nici pe departe împărtăşită de istoricii evrei contemporani. Ca urmare, ar fi o greşeală dacă nu am amenda acest punct de vedere partizan şi, pe alocuri, pătimaş, restabilind adevărul atât cu privire la frământările spirituale ale iudaismului secolului al XVIII-lea, cât şi la personalităţile care au stat la originea acestor frământări.

(Va urma)

Gabriel CONSTANTINESCU

Starea actuală şi perspectivele romanităţii sud-dunărene

Dacă excludem *dalmata*, care a dispărut pe la sfârşitul secolului al XIX-lea, romanitatea sud-dunăreană mai este reprezentată astăzi prin *istroromână*, *meglenoromână* (ambele pe cale de dispariţie) şi *aromână* (care, datorită faptului că are un număr mai mare de vorbitori, se menţine ceva mai bine, dar nici ea nu este scutită de pericolul "stingerii" într-un viitor mai îndepărtat, ca să folosesc termenul lui Tache Papahagi din prefaţa cunoscutului *Dicţionar aromân*).

Cât priveşte istroromâna, putem spune că numărul vorbitorilor acestui dialect este, după o anchetă făcută de Radu Flora în 1962, de 1140 de vorbitori, iar după August Kovacec, care a făcut anchete aproximativ în aceeaşi perioadă, între 1250-1500 vorbitori. Astăzi, după patru decenii, acest număr este cu siguranţă înjumătăţit, fapt pe care ni-l dovedeşte cazul meglenoromânei, despre care vom vorbi mai jos.

Aromâna. Dintre aceste trei idiomuri, cel mai bine - atât din punct de vedere numeric, cât şi prin răspândirea ei - este reprezentată aromâna, aceasta vorbindu-se în toate statele balcanice, fără însă să cunoaştem, măcar aproximativ, numărul de vorbitori ai acestui idiom. După ELIR (1989), numărul aromânilor din Balcani ar fi în jurul a 500.000. După cum am menţionat, ei trăiesc pe un spaţiu foarte mare, care se întinde de la Marea Neagră până la Marea Adriatică (în Albania) şi de la Timişoara şi Belgrad până la Atena. Un spaţiu atât de mare pentru o populaţie atât de mică nu e în favoarea ei, ba chiar reprezintă una dintre cauzele ce pot duce treptat la dispariţia completă a aromânei.

Aromânii au un trecut cultural. Primele texte scrise datează de la începutul secolului al XVIII-lea, în greacă sau în aromână, în perioada când Moscopole devine cel mai mare centru economic, cultural şi spiritual. Distrugerea Moscopolei provoacă împrăştierea aromânilor, în special a familiilor înstărite, în marile centre ale Europei ca Belgrad, Bucureşti, Viena, Veneţia, Budapesta, etc. Atât prin acest exod, cât şi prin legăturile comerciale ale comercianţilor aromâni, a fost favorizat contactul lor cu daco-românii şi, sub influenţa "Şcolii ardelene" de orientare latinistă, aromânii încep şi ei să scrie cu caractere latine. Emigraţia aromână din România descoperă asemănările frapante între aromână şi dacoromână şi în rândurile coloniei aromâne din Bucureşti interesul pentru organizarea unui învăţământ în româneşte pentru aromâni şi meglenoromâni creşte din zi în zi. Aşa se ajunge la înfiinţarea primei şcoli româneşti în Peninsula Balcanică, în comuna Tîrnova, în 1864, de către Dimitrie Athanasescu. Urmează apoi şi înfiinţarea celorlalte şcoli în limba română, ajungând la vreo 113 şcoli primare şi la 6 şcoli secundare, dintre care şi două licee de elită: Liceul din Bitolia şi Şcoala Comercială din Salonic. Acţiunea românească în Balcani, după Th. Capidan, a contribuit nu numai la trezirea conştiinţei naţionale la aromâni şi meglenoromâni, ci, la cei dintâi, şi la apariţia unei literaturi dialectale. Iar Tache Papahagi declară că liceul din Bitolia, unde el însuşi a învăţat, a fost o pepinieră şi un focar de cultură pentru renaşterea aromânilor. În perioada interbelică aceste şcoli au fost desfiinţate (în Iugoslavia - imediat după primul război mondial), aşa că aromânii şi meglenoromânii au fost nevoiţi să înveţe în limbile naţionale ale statelor balcanice nou create, situaţie care durează până astăzi.

Am menţionat părerile lui Th. Capidan şi Tache Papahagi, care au fost, de fapt, şi părerile tuturor intelectualilor aromâni din perioada respectivă, cu privire la rolul pe care l-au avut şcolile româneşti la trezirea conştiinţei naţionale a acestor populaţii. În ultimele două decenii, însă, o parte din intelectualii aromâni, care în general nu sunt lingvişti, susţinuţi de marea majoritate a aromânilor, au calificat învăţământul în româneşte de pe vremuri ca o catastrofă pentru aromâni, o asimilare şi o subordonare din partea românilor (propagandă românească). Ei afirmă că aromânii sunt un popor diferit, cu o cultură aparte, care n-au nimic comun cu românii, ei fiind de fapt greci romanizaţi. Nouă nu ne rămâne decât să ne punem întrebarea: oare Capidan şi Papahagi au fost atât de miopi de n-au văzut bine lucrurile, susţinând o asemenea pacoste care s-a abătut asupra aromânilor? Personal am constatat că în Macedonia nici un aromân care a făcut şcoala românească nu şi-a pierdut limba maternă, dar asimilarea familiilor lor a luat proporţii nemaivăzute din momentul când ei au început să se cultive în limbile popoarelor din statele respective. N-am vrea să las impresia că susţin teza unui învăţământ în dacoromână pentru aromâni. Ca meglenoromâni, suntem poate şi mai mult îngrijoraţi decât d-voastră văzând sub ochii noştri cum dispare meglenoromâna, dar nici aromâna nu va fi scutită de această soartă şi căutăm să găsim calea optimă pentru menţinerea acestor idiomuri cât se poate mai mult. Să trecem acum la prezentarea situaţiei meglenoromânei din zilele noastre.

Meglenoromâna. În timpul Imperiului Otoman meglenoromâna a reprezentat o enclavă lingvistică compactă constituită din următoarele comune: *Lumniţa, Cupa, Oşin, Birislav, Lundin, Nânti, Ţărnareca* şi *Uma*. Prin stabilirea graniţei de stat între Grecia şi regatul iugoslav, după primul război mondial, comuna *Uma* a rămas în Iugoslavia, iar celelalte în Grecia. În anii '40-'50, toţi locuitorii acestei comune s-au mutat la *Gevgelija*. O parte din meglenoromâni, în anii '20, au emigrat în România (Cerna), iar cei din comuna *Nânti*, islamizaţi pe la 1759, au plecat în Turcia, cam în aceeaşi perioadă, când s-a procedat la schimbul de populaţie între Grecia şi Turcia. Cu privire la numărul lor, Weigand dă cifra de 14.400, iar Capidan pe cea de 14.770 de suflete. Din anchetele făcute de noi la meglenoromâni, acum două decenii, reiese că numărul lor este de doar 5213 suflete. Jumătate din ei nu mai vorbesc graiul matern (este vorba de copii).

Meglenoromâna din Grecia este puternic influenţată de limba greacă, ca şi cea din Macedonia de limba slavo-macedoneană. Până la primul război mondial, atâta timp cât meglenoromâna era o insulă lingvistică compactă, cuvintele greceşti se numărau pe degete. Cele slave erau mult mai numeroase, deoarece comunele înconjurătoare erau slave. Stabilirea graniţei între Grecia şi Iugoslavia a produs o ruptură în rândul populaţiei meglenoromâne. Şcolile româneşti nu mai existau. Cei din Grecia erau nevoiţi să înveţe greaca, iar cei din Iugoslavia limba sârbă, până la al doilea război, iar după război limba slavo-macedoneană. Prin exodul lor către oraşe (Boiniţa, Săbutsca, Salonic - în Grecia, şi Gevgelija, Negotino, Veles, Skopje - în Macedonia), modul lor de viaţă s-a schimbat radical. Meglenoromânii vin în contact direct cu grecii şi slavo-macedonenii, încheie căsătorii cu ei, la serviciu vorbesc limbile respective, limbi oficiale ale statelor, limbi de cultură. Idiomul matern este vorbit acasă, în familie, dacă nu este vreun intrus, iar posibilităţile de exprimare ale idiomului matern nu merg pas la pas cu cunoştinţele asimilate de către individ în cultivarea lui în limbile greacă şi slavo-macedoneană. El începe să introducă cuvinte străine, construcţii şi întregi unităţi frazeologice străine în limba lui maternă. După modelul străin, calchiază şi introduce noi categorii gramaticale. Acesta este cazul istroromânei şi al meglenoroânei. Vom încerca mai jos să ilustrăm această situaţie.

Mulţi termeni referitori la casă şi la obiectele din ea sunt de origine slavă-macedoneană în meglenoromâna vorbită în Macedonia. Iată numai câţiva dintre ei: *zgradă* "clădire", *vlez* "intrare", *cupatilo* "baie", *vodovod* "instalaţie de apă", *pegal* "fier de călcat", *şporit* "aragaz", *prahosmucalcă* "aspirator", *peralnă* "maşină de spălat rufe", etc. Toate aceste cuvinte au corespondentul lor grecesc în meglenoromâna vorbită în Grecia şi corespondentul lor românesc, desigur adaptat în spiritul meglenoromânei vorbite în România. Se pune întrebarea: cum este mai bine să spunem - *peglă, şideo*, sau *her di călcat, struiă, rovma* sau *curent electric*? Vă lăsăm pe d-voastră să trageţi concluzia.

Părăsind păstoritul, meglenoromânii se ocupă astăzi cu agricultura, în special cu cultivarea roşiilor, ardeilor, viţei de vie şi tutunului. Terminologia cu privire la aceste activităţi este slavo-macedoneană. Dăm numai câteva exemple: *odrină* "vie înaltă", *gajbă* "ladă", *otcup* "achiziţie", *blăgajnic* "casier", *prva clasa, ftora clasa* "clasa întâi, a doua", *hemisko* "îngrăşăminte chimice", etc. La fel, se înlocuiesc termenii turceşti (cu care au plecat meglenoromânii în România), precum *văcât, âsker, âpşăna, gunlue, irbap, mirikep, pămpur, silimet* etc., cu cuvintele corespunzătoare slavo-macedonene: *vreami, vujnic, zatfur, nevniţă, itru, măstil, voz, spas*.

Ceea ce este şi mai tragic este faptul că mulţi termeni de origine latină din fondul principal al lexicului meglenoromân sunt înlocuiţi, în special de tinerii vorbitori, cu termeni slavo-macedoneni; astfel, *mardină, direptu, ziniri, ver, cuscru, lunia, marţa, nercur, joi, vinir, duminică* sunt înlocuiţi cu *craj, pravu, zet, bărced, sfat, punidelnic, ftornic, sreda, citfrătoc, pitoc, nidela*.

Construcţii ca *ăn-ţi faţi* "mi se pare", *ăn-ţi bea* "mi-e sete", *ăn-ţi mancă* "mi-e foame", *ăn-ţi doarmi* "mi-e somn", *ăn-ţi putoarnă* "îmi vine să vomit", *si ţăni ăn mari* "îşi dă aere, importanţă", *ăntru doi an* "acum doi ani", *nu im tri iuva* "suntem nimica toată", *istu ăn ţi caţă* "îmi este egal", "nu schimbă nimic", *ţista om nu si trazi* "acest om este insuportabil", toate sunt calchiate după slavo-macedoneană: *mi se cini, mi se pie, mi se jade, mi se spie, mi se povraka, se drzi na golemo, pred dve godini, ne sme za nikado, isto mi se faka, ovoj covek ne se tegli*.

(continuare în pag. 12)

Petar ATANASOV
Vanghel GHEORGHIEV

Starea actuală şi perspectivele romanităţii sud-dunărene

(urmare din pag. 11)

O particularitate a meglenoromânei (şi a istroromânei) este posibilitatea exprimării aspectului verbal cu mijloace morfologice, după modelul slavo-macedonenei (respectiv croatei, pentru istroromână). În meglenoromână deosebim două aspecte verbale: imperfectiv şi perfectiv. Opoziţia dintre imperfectiv şi perfectiv este, de cele mai multe ori, marcată prin prefix verbal la forma perfectivă şi prin absenţa lui la cea imperfectivă. Cele mai des folosite prefixe sunt: *du-, iz-, nă-, u-, ub-, ud-, pu-, pud-, pri-, pru, răs-* şi altele. Prefixele pot schimba şi sensul lexical al verbelor, ceea ce se întâmplă de mai multe ori, de exemplu: *viz u* "văzu", *si pruvizu* "a crăpat de ziuă", *si toarnă* "se întoarce", *ăl-ţi putoarnă* "îi vine să vomite", *căţari* "a prinde", *zăcăţari* "a începe", "a se înstări", "a deveni bogat", *ducăţari* "a prinde cu totul", *pricăţari* "a prinde a doua oară", "a cuprinde cu ambele mâini", *năcăţari* "a se încumeta", "a lua un angajament". Iată şi câteva exemple prin care este marcată opoziţia imperfectiv-perfectiv: *mancu, mănancu* "mănânc" - *mi nămancu* "mă satur", *dorm* "dorm" - zădorm "adorm", săpari "a săpa" - *dusăpari* "a termina de săpat", *tălari* "a tăia" - *dutălari* "a termina de tăiat", etc. După cum am menţionat mai sus, situaţia este identică şi în istroromână, iar în ceea ce priveşte împrumutul de cuvinte noi şi aromâna urmează acelaşi exemplu, cu deosebirea că apar atâtea variante de aromână câte sunt statele în care ea se vorbeşte. Dacă pentru aromânul din Macedonia o "adeverinţă" este *una potvrdă*, pentru cel din Grecia este *una apodiksi*, iar pentru cel din Albania este *una vertetimi*. Totuşi trebuie să precizăm că o limbă nu dispare din cauza împrumutului masiv de cuvinte din alte limbi; în asemenea condiţii, ea doar îşi schimbă fizionomia. Dispariţia unei limbi survine când ea este abandonată de vorbitorii ei, aşa cum este cazul cu istroromâna şi meglenoromâna. Acum o lună de zile am fost în satele meglenoromâne din Grecia. La cafenele toţi bărbaţii în vârstă vorbesc greaca. La întrebarea noastră dacă ştiu "vlăşeşte", ne răspund că da, dar mai uşor le este să vorbească greceşte. Copiii, de la vârsta de doi ani, se duc la grădiniţa fără plată, unde învaţă greaca. Părinţii şi bunicii sunt obligaţi acasă să vorbească greceşte. Abandonat, graiul matern se stinge de la sine.

Ce se poate face ca aceste idiomuri să nu piară? După cum am menţionat mai sus, aromânii au lansat formula *"sauve qui peut"*, adică ei se declară un popor aparte, cu o limbă şi o tradiţie aparte, încercând să se îndepărteze cât mai mult de dacoromâni, iar meglenoromânii, treaba lor, să se descurce! S-au creat asociaţii, grupuri folclorice, în Macedonia chiar s-au introdus nişte ore facultative în şcoli pentru cei mici şi nişte emisiuni la radio şi televiziune. Despre calitatea acestor emisiuni n-aş vrea să vorbesc. Interesul pentru învăţământul facultativ descreşte. *Liga armânilor dit Machidunie*, în zece ani, n-a reuşit să facă măcar un recensământ intern (uşor de făcut prin corespondenţă) pentru populaţia aromânească din Macedonia, care la ultimul recensământ oficial abia a atins cifra de 8467 de suflete. Dacă în trecut aveau frică să se declare ca aromâni, acum motivul este cu totul altul: le e ruşine să se declare, fiind bine încadraţi în viaţa social - economică, şi apoi ce să facă în viaţă cu limba aromânească, care nu e o limbă de stat? La ce le poate servi această limbă, care nu este o limbă de cultură şi în care nu se pot instrui la modul superior? Aceasta este judecata aromânului de astăzi, care a văzut lumea printr-un filtru străin de cultură, el care acum 80-100 de ani rivaliza cu toate popoarele balcanice. Disensiunile între ei au dus la crearea câtorva asociaţii care se duşmănesc între ele, aproape anulându-se reciproc.

În condiţiile în care trăiesc astăzi, aromânii şi meglenoromânii n-au şanse să se menţină. Cunoaştem nenumărate familii din Skopje, chiar vecinii noştri şi alţii din cartier, ai căror copii nu mai vorbesc aromâna. După generaţia noastră, cea mai mare parte dintre aromâni nu va mai vorbi aromâneşte. Învăţământul facultativ (2 ore pe săptămână) este o iluzie amarnică. Dacă vrem să ne păstrăm limba maternă trebuie să o vorbim în familie şi nu la aceste ore facultative. Instruirea este însă o altă problemă. Despre asta putem discuta dacă s-a procedat bine sau nu. În ce ne priveşte, credem că s-a ales o cale cu totul greşită. Predând franceza la Catedra de limbi romanice din Skopje, unde există şi un lectorat de limba română (curs trienal), observăm cum cursurile de limba română sunt frecventate de macedoneni, de turci, de mulţi albanezi şi foarte rar de vreun aromân. Limba română se învaţă atât ca limbă romanică, cât şi ca limbă... balcanică. Ideea noastră a fost că posedarea limbii române pentru studierea şi cercetarea aromânei este de primă necesitate. Toate materialele lingvistice sunt scrise în româneşte. De nenumărate ori am stat de vorbă cu mai mulţi aromâni de la Ligă, la cererea lor, şi le-am spus să creăm o Catedră de limba română cu profil special, şi anume: pe lângă română, o bună parte din învăţământ să fie consacrat *aromânei* şi *meglenoromânei*. Acest profil îl cere specificul Macedoniei, diferit de cel al Franţei, Italiei, etc. Astfel de Catedre ar putea fi create şi în Albania, unde sunt destui aromâni. Cu Grecia lucrurile sunt mai complicate. În patru ani un aromân învaţă bine româna (ca să se poată servi de literatura de specialitate), învaţă ştiinţific aromâna. După facultate se poate înscrie la studii postuniversitare, făcând masterat şi doctorat în aromână.

De soarta aromânilor şi a meglenoromânilor astăzi nu se interesează nici italienii, nici francezii, nici spaniolii şi nici portughezii ca popoare latine. Singura ţară care - în ciuda unui antiromânism pronunţat din partea aromânilor - le dă nişte ajutoare este România. Această ţară acordă burse pentru aromâni, să facă studii superioare în România. La fel ajută şi Liga aromânilor din Skopje cu materiale: ordinatoare, maşini de fotocopiat, hârtie pentru editarea ziarului *Fenix* şi publicarea unor cărţi, etc. Am avut ocazia, în calitate de traducători, să facem parte din delegaţiile macedonene, să asistăm la convorbirile oficiale dintre omologii respectivi. Atât fostul ministru de externe Teodor Meleşcanu, cât şi prim-ministrul Mugur Isărescu sau preşedintele Emil Constantinescu au subliniat faptul că România este interesată pentru menţinerea acestei populaţii în Macedonia, cerând să fie asigurate drepturile care i se cuvin.

Limba română este o limbă de cultură. Un român trebuie s-o cunoască din multe motive. În primul rând, mai tot ce s-a scris despre aromână sau meglenoromână este scris în română. Studierea dialectelor române din sudul Dunării presupune cunoaşterea istoriei limbii române, cu toate transformările care au avut loc, de la latina vulgară până în zilele noastre, proces în care aromâna şi meglenoromâna reprezintă nişte faze mai arhaice. În al doilea rând, româna este o limbă care posedă o literatură bogată în toate domeniile ştiinţei, prin care ne putem documenta uşor despre tot ce avem nevoie. Desigur că ar fi mai degrabă nevoie să-i citim şi să-i înţelegem pe Cioran, Eliade, Ionescu, etc. în româneşte decât în greacă, albaneză, bulgară sau macedoneană!

(Conceput pentru ROMFEST 2000, textul de mai sus, în forma sa integrală, a sosit prea târziu pentru a mai putea fi inclus în volumul colectiv Rostul românilor la 2000 de ani de la Naşterea Mântuitorului Iisus Hristos, *editat cu acest prilej. Autorii n-au putut fi prezenţi nici la Sibiu, pentru a-l susţine în cadrul conferinţelor ROMFEST, aşa că ne-am decis să-l facem cunoscut celor interesaţi prin intermediul revistei noastre. Ne cerem scuze dacă, din pricina calităţii tehnice precare a fax-lui primit, câteva locuri vor fi fost îndoielnic descifrate; îi asigurăm pe cititori că eventualele impreciziuni nu pot fi decât minore în economia textului* - n. Red.)

Biserica Sfântul Sotir (Schimbarea la Faţă - Korcea - Albania), ctitorie a minorităţii româneşti, aşteptând, pentru a putea fi terminată, sprijinul fraţilor din România.

O naţiune fără teritoriu într-o Europă fără naţiuni

Ţiganiadă la nivel înalt

La jumătatea lunii august 2000, Comitetul O.N.U. pentru eliminarea discriminării rasiale a recomandat statelor membre ale forului mondial să-şi adapteze legislaţia pentru a împiedica marginalizarea ţiganilor. Unul dintre experţii Comitetului, Ion Diaconu, a pledat pentru o "legislaţie antidiscriminatorie completă". Obligat să recunoască faptul că, în multe ţări, există clauze legale favorabile ţiganilor, Diaconu a deplâns totuşi ceea ce el a numit "caracterul lor lacunar". Manipulând cu aplomb argumente tributare logicii discriminării pozitive, acum la modă, Diaconu a criticat, între altele, exigenţele europene referitoare la naturalizare şi cetăţenie. După cum se ştie, acestea pretind solicitantului un cazier virgin (măcar pentru ultimii cinci ani), precum şi cunoaşterea limbii oficiale a statului. Potrivit perspectivei lui Diaconu, expert O.N.U., ar fi discriminatorii până şi pretenţiile statului de adopţie ca potenţialul cetăţean să priceapă idiomul celor în mijlocul cărora vrea să trăiască şi să nu fie un infractor cu reflexe intacte, iar nu tocite de întreruperea, pentru câţiva ani, a echilibristicii pe muchea Codului Penal. Observatorii au remarcat, prompt, că a fost pentru prima oară, în ultimii treizeci de ani, când acest Comitet O.N.U. a organizat o dezbatere tematică asupra unui subiect care priveşte mai multe state. Aceasta este o probă explicită a interesului special de care încep să se bucure ţiganii, pată de culoare pe tenul tot mai obosit al venerabilei Europe, în numele noii religii laice a "politicii corecte". Între obiectivele acesteia figurează o pretinsă creştere a diversităţii culturale, prin deschiderea unor paradigme noi de cercetare, care accentuează asupra necesităţii protejării raselor şi a etniilor, a celor non-europene mai ales, sau a orientărilor sexuale minoritare, simultan cu reducerea referinţelor canonice ale culturii tradiţionale europene, creatoare de valori universal recunoscute. Muiată în sosul greu al relativismului, "noua religie" e condamnată să flateze specificul gitan şi să citească în răspăr grila valorică europeană, insensibilă, vreme de veacuri, la "pitorescul" mizeriei, infracţionalităţii, dezordinii şi auto-izolării.

Roşu, verde şi albastru

Diseminaţi în toate ţările continentului european, greu de recenzat (din pricina deprinderilor nomade şi a unei stranii pudori care-i determină, adesea, să-şi revendice alte apartenenţe etnice), ţiganii sunt evaluaţi de statistici contradictorii la cifre variind între opt şi douăsprezece milioane. Originari din India, ţiganii vorbeau odinioară unul dintre dialectele sanscritei, în care au inclus, însă, multe dintre elementele limbii locurilor din ţările în care s-au aşezat. Cei din Peninsula Iberică, de pildă, au devenit hispanofoni ori lusofoni, iar cei din statele germanice şi-au însuşit până şi cuvinte alsaciene. şi, cu toate că nici măcar o limbă standard nu mai poate constitui liantul lor transfrontalier, la un congres din vară, la Praga, ţiganii au lansat ideea de "naţiune fără teritoriu". Această noţiune ar urma să se substituie termenilor, deja consacraţi şi altminteri onorabili, de "minoritate" sau "grup etnic". O naţiune fără teritoriu, imposibil de încadrat, aşadar, în formula europeană propusă cândva de Nichifor Crainic ("pământ naţional şi cer comun"), dar cu ambiţia de a-şi desemna un candidat propriu la Premiul Nobel pentru Pace, de a avea un imn propriu (de vreo cincisprezece versuri, intitulat *"Gelem, gelem"*), şi chiar un drapel compus din două benzi longitudinale: verde şi, respectiv, albastră, având în centru o roată cu spiţe roşii (verdele simbolizează pământul, care, pentru ţigani, are semnificaţie maternă, iar albastrul - cerul, patern şi divin). La roşu, verde şi albastru ar urma să vibreze de acum toate comunităţile ţigăneşti din întreaga Europă, care, potrivit înaltului comisar O.S.C.E. pentru minorităţi, Max van der Stoel, fac obiectul unei "discriminări sistematice", aşezonată cu şomaj, educaţie precară şi condiţii proaste de locuit. Cartelate într-o reţea continentală, numită ROMEUROPE, alte organizaţii, brusc îngrijorate, adaugă alte acute dramatice acestei litanii umanitare şi aduc cuvenitul omagiu semenilor "enclavizaţi, săraci din generaţie în generaţie, cantonaţi în munci dintre cele mai grele şi mai prost plătite" şi de aceea, zice-se, obligaţi să tot migreze, păcălind grănicerii şi vameşii, spre noi tărâmuri ale făgăduinţei, de unde poliţişti insensibili îi expulzează cu sadism.

Noua poliţie politică

Pentru că, evident, România e şi mai departe decât statele vest-europene de standardele "politicii corecte", poliţiştii de aici sunt mai odioşi decât confraţii lor de breaslă apuseni. *"România - brutalităţile Poliţiei trebuie oprite"* - decretează patetic un raport al celebrei organizaţii Amnesty International, care face trimitere la împuşcarea unor infractori de etnie romă, surprinşi în flagrant de oamenii legii. Altminteri, însă, ţiganii şi poliţia trăiesc aproape în simbioză, pentru că o cincime dintre infractorii trimişi după gratii sunt romi. Luând ca termen de referinţă cifra de un milion şi jumătate de ţigani trăitori în România, considerată de sociologi mai credibilă decât rezultatul ultimului recensământ (puţin peste patru sute de mii), rezultă că romii ajung în penitenciare de două ori şi jumătate mai des decât celelalte etnii. O pondere şi mai importantă este cea a minorilor ţigani din centrele de reeducare, unde însumează aproape 40 de procente, fapt care demonstrează că vârsta de debut a carierei infracţionale e mai scăzută la aceste talente native.

În ultima vreme, însă, liderii romilor, sau cei care şi-au făcut un *hobby* din menajarea susceptibilităţilor acestora, cer eliminarea cercetărilor care ar corela etnia cu fenomenul infracţional şi contestă orice statistică privind rata criminalităţii printre ai lor. Idee revoluţionară la care nici măcar autorităţile americane nu vibrează încă. Biroul de statistică juridică din Statele Unite adună, analizează şi centralizează datele asupra fenomenului delincvenţei defalcate pe cinci categorii etnice (indieni, asiatici, negri şi afro-americani, hawaieni şi, respectiv, albi). şi în Germania statisticile iau în considerare, printe criterii, identitatea rasială sau etnică. Chiar voci din spaţiul public, favorabile "acţiunii afirmative" în beneficiul acestei comunităţi umorale, avertizează că, astfel, statul nu va mai putea evalua resursele pe care trebuie să le aloce întru propăşirea ei.

De altfel, în ultima vreme ideea emancipării a fost aproape cu desăvârşire eliminată din limbajul celor implicaţi în protecţia minorităţilor, în încercarea de a evita perceperea unor grupuri etnice drept inferioare altora.

Totuşi, responsabilii politici se conformează exigenţelor politicii corecte. La propunerea Departamentului pentru minorităţi naţionale, condus de ministrul U.D.M.R. Peter Eckstein-Kovacs, Guvernul de la Bucureşti a adoptat o ordonanţă conform căreia refuzul agenţilor economici de a angaja, de pildă, homosexuali şi ţigani este sancţionat cu amenzi de până la 10 milioane de lei, dacă afectează o singură persoană, şi de până la 20 de milioane dacă discriminării îi cade victimă o întreagă categorie. În plus, victimele pot pretinde despăgubiri proporţionale cu prejudiciul suferit, iar cererea înaintată în acest sens justiţiei este scutită de taxă de timbru. Odată sesizată, instanţa poate dispune chiar retragerea autorizaţiei de funcţionare firmei care încalcă în mod repetat prevederile ordonanţei. şi, în sfârşit, pentru ca ispita discriminării să poată fi reprimată cu maximă vigoare, organizaţiile neguvernamentale care au drept obiect de activitate protecţia drepturilor omului capătă calitate procesuală activă în astfel de cazuri, devenind un corp auxiliar al noii poliţii politice, ale cărei dogme sunt mai importante decât criteriul strict economic al eficienţei sau decât libertatea managerului de a-şi promova propria politică de personal.

Oricum, asociaţia Romani Criss a anunţat, deja, la Bucureşti, că se va opinti juridic nu doar împotriva vreunui patron oarecare, ci chiar împotriva statului, după ce o agenţie de plasare a forţei de muncă a afişat vizibil anunţul că oferta de slujbe îi exclude din capul locului pe ţigani. Unul dintre liderii asociaţiei, Costel Bercuş, s-a plâns că menţiunea discriminatorie "exclus ţigani" apare şi la uşile restaurantelor sau discotecilor, în anunţurile de mică publicitate imobiliară ori chiar în cele prin care prostituatele mai exigente îşi oferă serviciile.

Silit să-şi asume, oarecum selectiv, ereditatea încărcată, statul român n-a întreprins, încă, nimic împotriva celor vinovaţi de dezastrul naţional din deceniile dictaturii comuniste, de crimele şi abuzurile trecutului regim, dar refuză şi astăzi să anuleze sentinţele "justiţiei populare" postbelice care i-a pedepsit energic pe responsabilii guvernării antonesciene. Mai mult, persoanele persecutate între 1941 şi 1945 din motive etnice, adică evreii şi ţiganii deportaţi în Transnistria şi internaţi în lagăre de muncă, beneficiază de drepturi reparatorii la care victimele dinspre dreapta ale aceluiaşi regim antonescian, legionarii, prigoniţi din considerente politice, nu pot să aspire. şi pentru suferinţă există, s-ar zice, unităţi de măsură diferite...

(continuare în pag. 14)

Bogdan-Ioan MATEI

O naţiune fără teritoriu într-o Europă fără naţiuni

(urmare din pag. 13)

La coada căruţei lui Iliescu

Asociaţia Romani Criss îşi asumă rolul de vârf de lance al apărării drepturilor ţiganilor din România. Mediatizată şi în presa franceză, asociaţia şi-a prezentat profesiunea de credinţă drept un mod original de a se opune discriminării. Membrii ei fac studii academice, învaţă limbi străine, călătoresc în lume, navighează pe Internet. Se emancipează şi creează un rezervor pentru propria elită, aşteptând ziua când apelativul "ţigane" nu va mai fi o insultă.

Se pare că va mai dura... Cosângenii lor, chiar şi cei cu pretenţii de onorabilitate, furnizează aproape zilnic gazetelor din ţară materie primă pentru rubricile rezervate infracţiunilor. Şeful Partidei Romilor din judeţul Argeş, Aurel Bîna, este protagonistul mai multor anchete penale, sub acuzaţiile de fals, uz de fals, trafic de influenţă şi înşelăciune. Pretinzând că face parte din cercul de prieteni ai ambasadorului Spaniei la Bucureşti, Bîna a promis unor piteşteni că le va intermedia obţinerea vizelor pentru Madrid. Contravaloarea serviciul, niciodată prestat, varia între şapte şi 12 milioane de lei. Acelaşi lider politic local a eliberat file cec fără acoperire, pentru a-şi achita datoriile către firme din Oraviţa şi Fieni.

Dacă în teritoriu militanţii Partidei Romilor se exersează în astfel de găinării, la centru ei iniţiază afaceri politice de anvergură. Deputatul Mădălin Voicu, preşedintele P.R., dar şi al Consiliului pentru Minorităţi din cadrul P.D.S.R., a lansat ideea înfiinţării unui Mare Divan al Ţiganilor din România. El consideră că, astfel, va creşte importanţa etniei sale în politica românească, iar susţinerea oficială a lui Ion Iliescu în campania prezidenţială din 2000 va fi recompensată prin obţinerea câtorva posturi în viitorul guvern. Fapt care i s-ar părea o probă de gratitudine, câtă vreme 90 de procente dintre ţigani merg pe mâna lui Iliescu, iar restul nu au opţiuni politice, pentru că sunt analfabeţi. Voicu supraliciteză, pretinzând că ţiganii sunt, oricum, adepţii unei politici social-democrate, capabile să le ofere locuri de muncă. Cel puţin trei, mai cere el, modest: două de secretar de stat şi unul de consilier prezidenţial... Toţi campionii emancipării de la Romani Criss recunosc, însă, implicit, că oferta de susţinere electorală avansată de Voicu e, poate, uşor supraevaluată, fiindcă, numai la Bucureşti, 20 de mii, dintre cei aproape un sfert de milion de ţigani din Capitală, nu au acte de identitate, şi, deci, nu pot vota... Apoi, un guvern de stânga cu accent ţigănesc va fi răstignit între exigenţele respectării drepturilor individuale şi tradiţiile specifice aliaţilor săi, între care vinderea fetelor şi, în unele regiuni, şi a băieţilor sub 13-14 ani, interdicţia pentru copile de a merge la şcoală, dominaţia patriarhală şi opoziţia faţă de *planning*-ul familial. Or, există directori de opinie printre romi care consideră toate aceste practici expresii ale identităţii culturale şi se străduie, în consecinţă, să le perpetueze. Cramponarea de tradiţii, invocarea lor drept scuză imbatabilă pentru orice acţiune (cu consecinţe cel puţin dezagreabile pentru românii majoritari) funcţionează, în fiecare an, la 8 septembrie. Atunci ţigani din toată ţara celebrează Sfânta Marie Mică pe un câmp din apropierea satului Bistriţa, din judeţul Vâlcea. Picnicul prelungit s-a transformat într-o ocazie de trata afaceri, printre tiribombe, grătare şi butoaie cu bere. De vechile tradiţii mai amintesc doar costumele femeilor şi, mai ales, focurile la care se frig mititeii, şi, de fiecare dată, românii care au proprietăţi în preajmă rămân fără garduri, folosite de invadatorii prometeici pentru focul care întotdeauna le-a luminat popasurile. "I-am aprovizionat în fiecare an cu lemne pentru foc, dar se pare că nu este de ajuns ce le dăm noi" - ofta, melancolic, primarul comunei.

"O ruşine" - chiar şi pentru stânga?

Că situaţia ţiganilor din România nu este neapărat una dintre consecinţele tranziţiei buimace pe care o străbate ţara o dovedesc bătăile de cap pe care această etnie le provoacă şi autorităţilor din alte state, incomparabil mai bine gospodărite. Astfel, la periferia Romei a trebuit închisă definitiv cea mai mare tabără de ţigani nomazi din Europa, Casilino. Aici, la un moment dat, îşi găsiseră sălaş peste 1400 de persoane, dintre care 418 minori. O parte au fost transferate în tabere mai mici, cu dotări civilizate, unde încap mai bine de patru mii de suflete, iar nomazii, care nu aveau permis de sejur, au fost expulzaţi. "Această tabără era o ruşine pentru capitală" - a recunoscut primarul Romei, Francesco Rutelli, care, mai presus de orice suspiciune de rasism ori xenofobie, este noul copil teribil al compozitei stângi italiene. În Slovacia, un asasinat cu presupus caracter rasist a generat polemici aprinse în Parlament şi presă, încununate de avertismentul unui militant rom, potrivit căruia "ţara nu este un partener acceptabil pentru Uniunea Europeană", fiindcă guvernul nu intervine energic împotriva acceselor xenofobe, iar deputaţii se amuză propunând mobilizarea armatei contra "hoardelor de ţigani care jefuiesc culturile de cartofi" ori înfiinţarea de "rezervaţii pentru ţigani, debili şi retardaţi mintal." La Budapesta, Ministerul Educaţiei a dispus retragerea unui manual şcolar în care delincvenţa era asimilată, în primul rând, cu ţiganii, consideraţi incapabili să se adapteze unui mod de viaţă civilizat,european, şi acuzaţi că au spionat pentru turci în timpul stăpânirii otomane asupra Ungariei. Tot ţiganii unguri, solicitând *azil* politic la Strasbourg, au avertizat că, în cazul unui refuz, vor acuza autorităţile franceze că le pasă mai mult de bunele raporturi cu Budapesta, a cărei admitere în Uniunea Europeană e condiţionată de respectarea drepturilor omului, decât de aceste valori ca atare.

Degenerescenţă şi *apartheid* cu semn schimbat

Îngrijoraţi, cercetătorii bulgari au avertizat că mai multe maladii ereditare, datorate consanguinităţii, îi ameninţă pe copiii de ţigani cu paralizia, orbirea sau chiar decesul prematur. În iulie, ei au anunţat că au identificat gena unei maladii neurologice ereditare, descoperită pentru prima oară în anii '70 la o familie de ţigani din oraşul bulgăresc Lom. Maladia se manifestă la copiii cu vârste cuprinse între opt şi zece ani, care merg cu dificultate şi abia se pot ţine pe picioare - a explicat unul dintre membrii echipei de cercetare. Între 20 şi 30 de ani, bolnavii surzesc, îşi pierd simţul tactil şi nu mai simt durerea, căldura sau frigul. Dacă ambii părinţi sunt purtători ai virusului, progeniturile lor au şansa, în proporţie de 25%, să se îmbolnăvească la rându-le. Până acum, au fost identificaţi 70 de ţigani atinşi de această maladie, şi nu într-un singur ghetou, ci răspândiţi în Bulgaria, România, Slovenia, Italia, Franţa, Spania şi Anglia. Doctorii sunt, însă, alarmaţi de faptul că pot exista şi alte focare, pentru că ţiganii nu sunt informaţi, iar examenul medical este exclusiv voluntar. Ei explică apariţia maladiei prin "izolarea istorică" a etniei şi prin traiul în comunităţi ermetice, deliberat impermeabile pentru membrii altor etnii, un *apartheid* cu semn schimbat, care favorizează căsătoriile între consanguini. Profesoara Luborodna Kalaidjieva, de la Facultatea de Medicină din Sofia, afirmă că aceasta este o maladie tipic ţigănească, aşa cum există şi boli care-i afectează în mod special pe evrei, finlandezi ori pe locuitorii insulei italiene Sardinia. Traiul izolat nu permite disoluţia genelor deficiente de-a lungul generaţiilor, ci determină perpetuarea şi agravarea lor, asemenea unui bulgăre de zăpadă - adaugă ea. Acum doi ani, neorologii sofioţi au descoperit o altă maladie genetică la ţigani - un sindrom care începe cu o cataractă şi conduce la paralizie graduală. Cel puţin 50 de etnici ţigani, între şase luni şi 42 de ani, prezintă simptomele acestei boli. De altfel, şi funcţia musculară la copiii romi este adesea atrofiată şi evoluează, treptat, tot către paralizie. În cazurile grave, bolnavul moare înainte de a împlini 25 de ani. În sfârşit, din cauza incapacităţii genelor deformate de a diviza anumite molecule din laptele matern, ţiganii pot orbi încă din leagăn. Deja excedate, autorităţile bulgare au decis ca toţi nou-născuţii ţigani să suporte examene medicale speciale, pentru identificarea acestei din urmă maladii.

Bulgaria nu este, însă, un tărâm al ororilor. Pretutindeni, ţiganii oferă medicinei enigme stupefiante. Presa românească a consemnat, în vară, naşterea, la maternitatea din Iaşi, a unei fetiţe care semăna izbitor cu tipul cel mai mediatizat de extratereştri, cu un craniu uriaş, ochi mari, gura foarte mică şi faţa prelungă. Medicii au încercat să menţină în viaţă ciudata creatură, care abia mai respira, pentru a putea studia malformaţia de care suferă. Starea sa ar fi datorată traumatismelor fizice suferite de mamă, dispărută de la maternitate imediat după naştere, în timpul sarcinii, când a fost agresată violent în sânul familiei ţigăneşti din care face parte.

Spre o Europă asiatizată

Pentru România, dar şi pentru celelalte state - încă naţionale - din jur, comunitatea ţigănească rămâne un lest, pe care vor trebui să-l transfere şi Europei integrate, spre constituirea căreia aspiră. O Europă ai cărei arhitecţi vestesc, deja, că nu va mai avea etnii majoritare, fiindcă, pe un continent fără frontiere interioare, toate popoarele se vor transforma în comunităţi minoritare. Din defavorizaţi ai fiecărui stat în parte, cei circa zece milioane de ţigani vor deveni, sub numitorul comun al unei probleme continentale, beneficiarii programelor atotcuprinzătoare redactate la Bruxelles şi Strasbourg. Programe în care vor trebui incluse soluţii şi pentru dezastruoasa situaţie sanitară, şi pentru pecinginea infracţională, şi pentru educaţia deficitară, şi pentru concilierea legislaţiei comunitare cu altfel incompatibilul bagaj de tradiţii purtate în căruţe (şi, de la o vreme, în Mercedesuri fără numere de înmatriculare), şi pentru amendarea lacrimogenă a legilor nemiloase ale pieţei muncii, unde meritele, competenţa şi eficienţa vor lăsa locul dictaturii submediocrităţii, botezate, pudic, "discriminare pozitivă".

Veniţi de aiurea, marginalizaţi, nu tocmai fără temei, vreme de secole, dar încasându-şi acum, vocal şi vindicativ, dividendele suferinţei, ţiganii vor fi unul dintre elementele ciudatei şi incertei coeziuni transfrontaliere sortite continentului. De dragul şi în contul lor, dar şi pentru uzul lor exclusiv, standardele pentru cetăţenii comunitari vor fi sensibil coborâte... Prin ei şi pentru ei, Europa viitoare va fi cu câţiva paşi mai aproape de Asia.

marginalii

În aşteptarea unui proiectat volum de interviuri, reunite sub titlul *Gîndirea reacţionară* (pe vremuri inclus în planul colecţiei "Dreapta europeană" a Editurii Anastasia), regizorului **PAUL BARBĂNEAGRĂ** (n. 1929, la Isaccea, iar din 1964 emigrat în Franţa) i-au apărut în volum, la Editura Polirom din Iaşi (col. "Plural", seria "Eliadiana"), textele filmelor sale de maxim răsunet în Occident (iar după 1989, cunoscute şi publicului românesc, prin repetata lor difuzare pe micile ecrane, din păcate nu în condiţiile tehnice cele mai bune): ***Arhitectură şi geografie sacră*** şi ***Mircea Eliade şi redescoperirea sacrului***. Dacă textul celui de al doilea aparţine (cu excepţia notei biografice) lui **Mircea Eliade** însuşi, regizorul operînd deci doar selecţia fragmentelor ilustrative (cu o extraordinară intuiţie a esenţialului), textele celui dintîi (de fapt un ciclu de 12 filme legate tematic, exegetic şi stilistic, distinse cu prestigioase premii internaţionale) sînt realizate chiar de Paul Barbăneagră (în colaborare cu diverşi "secunzi": **Fernand Schwarz, Jean Phaure, Simion Macovei** etc.). Avem de-a face cu o excelentă sinteză a gîndirii "teocentrice" tradiţionale (mai ales pe urmele lui René Guénon şi Mircea Eliade, cu sugestii răzleţe din Gustave Thibon, Luc Benoist, Gilbert Durand, vechea simbolistică masonică etc.) şi cu o subtilă metodă hermeneutică (a se vedea, pentru lămuriri preţioase, cuvîntul înainte şi eruditul glosar semnate de **Marcel Tolcea**, precum şi, la pp. 11-12, scurtul "Argument" al autorului, din care citez: "Aceste monumente - sau ruinele lor - trăiesc astăzi ca nişte cochilii, înăuntrul cărora, altădată, o viaţă densă şi organizată ritualic dădea sens deplin fiecărui element al construcţiei. Sensul lor era rezultatul unei corespondenţe stabilite de calendarul liturgic între spaţiu şi timp, corespondenţă pe care geografia sacră încearcă să o regăsească [...] Fiecare dintre aceste monumente povesteşte în manieră mitică despre Facerea lumii, despre Structurile sale, despre Legile sale, despre Istoria sa etc. [...] Fiecare dintre aceste monumente ni se prezintă spre lectură ca o carte, iar scopul seriei noastre este să ofere vizitatorului actual elementele de bază pentru ca acesta să încerce să redescopere el însuşi valorile spirituale care au susţinut durarea şi durata acestor monumente..."). Volumul *mai* include un "Dosar de presă" (pp. 253-272), cu extrase (din păcate, nedatate) din marile cotidiene şi reviste franceze (de la *Le Figaro* şi *Le Monde* la *Famille chrétienne* şi *France catholique*), atestînd uriaşul entuziasm pe care filmele lui "Paul Barba-Négra" ("acest exilat care redescoperă pentru noi drumurile cerului" - *Figaro Magazine*) l-au trezit, în anii '70-'80, în Franţa şi nu numai. Toate textele incluse în cochetul volum au fost traduse/adaptate de **Mihaela Cristea** şi **Marcel Tolcea**.

O altă figură marcantă din mai vechiul exil românesc este bucovineanul **OVIDIU GĂINĂ** *alias* **STAN M. POPESCU** (n. 1918, la Solca, luînd calea exilului în 1941: Germania, Italia, Argentina), ce a făcut la Buenos Aires o strălucită carieră de psiholog, filosof şi politolog, fără a renunţa nici o clipă la ideile călăuzitoare ale dreptei creştine (asimilate organic în tinereţea sa legionară). Pe lîngă numeroase articole de specialitate, apărute în publicaţii prestigioase din Argentina, Spania, Germania, Statele Unite sau Japonia, a semnat următoarele volume: *El hombre de Dios. De Pascal a Saint-Exupéry* (Foamea de Dumnezeu. De la Pascal la Saint-Exupéry), Buenos Aires, 1955; *Introducción a la Filosofía de la Historia* (Introducere în Filosofia Istoriei), Buenos Aires, 1961; *Auge y ocaso de la aristocracia* (Măreţia şi declinul aristocraţiei), Madrid, 1974; *Autopsia de la democracia. Un estudio de la antireligión* (Autopsia democraţiei. Un studiu al antireligiei), Buenos Aires, 1984; *La obsesión por el cambio o la revolución permanente* (Obsesia schimbării sau revoluţia permanentă), Buenos Aires, 1988; *Cultura y libertad* (Cultură şi libertate), Buenos Aires, 1990; *Psicología de la política* (Psihologia politicii), Buenos Aires, 1991; *Democratización de la cultura* (Democratizarea culturii), Buenos Aires, 1992; *Ley, Libertad, Hybris* (Lege, Libertate, Hybris), Buenos Aires, 1993; *Voluntad divina y democracia* (Voinţa divină şi democraţia), Buenos Aires, 1994; *Teoría de la Historia* (Teoria Istoriei), Buenos Aires, 1995, tradusă şi-n româneşte, dar netipărită; *Cristianismo o Democracia* (Creştinism sau Democraţie), Buenos Aires, 1998; *Legionarismul sau trăirea virtuţilor*, Buenos Aires, 2000 (în recentul dicţionar *Intelectualii şi Mişcarea Legionară. Mari conştiinţe româneşti*, la p. 127, este consemnată şi cartea intitulată *L'ascèse légionnaire*, ce ar fi apărut la Paris în 1984, dar despre care n-am cunoştinţă din vreo altă sursă). Cea mai recentă carte a sa, semnată cu pseudonimul menţionat, este ***Los grandes enemigos del equilibrio interior**** (Editorial Euthymia, Buenos Aires, 2000, 416 pagini), pe care am primit-o de curînd la Redacţie. Autorul analizează impasul psihic al omului contemporan, punînd în evidenţă cauzele *alienării* lui, care-l fac să se abandoneze, dezabuzat, în *inautenticitatea lumii* exterioare, să se înstrăineze de sine însuşi şi de Dumnezeu. Dezorganizarea psiho-mentală a individului - dezechilibrul interior - îşi are originea, cel mai adesea, în factori exteriori, de "presiune socială", printre care manipularea mediatică, ideologică şi propagandistică, deţine un rol preponderent. Factorii extrinseci generează sau adîncesc anumite slăbiciuni interioare, împingîndu-le nu o dată pînă la perversiune. O posibilă terapeutică nu poate fi decît una de tip educaţional, bazată pe temeiurile eterne ale creştinismului, dar şi pe o (auto)cunoaştere lucidă şi defensivă, atentă în permanenţă la mişcările concertate ale "marilor inamici" (în fond, tot atîtea hipostazieri ale demonicului). Într-un vast apendice (p. 231 şi urm.), autorul îşi publică 9 conferinţe pe teme înrudite (ţinute între 1965 şi 1989, în Germania, Spania şi Argentina), alcătuind o radiografie necruţătoare a modernităţii la toate nivelurile ei (politic, social, cultural, moral, religios). Cartea ar merita o traducere românească, mai cu seamă că la noi psihologia şi sociologia continuă să urmeze o cale descreştinată şi puternic tributară dogmatismului ideologic al stîngii (mai mult sau mai puţin marxiste).

* În traducere: *Marii inamici ai echilibrului interior*.

O strădanie demnă de toată lauda a depus doctorul **FLOR STREJNICU** în migăloasa elaborare a unui *Hronic Legionar*, apărut în toamna acestui an, în excepţionale condiţii grafice, la Editura Imago din Sibiu (este, am zice, cea mai "boierească" ediţie a unui material legionar scoasă vreodată în ţară), de o valoare documentară pe care sperăm că profesioniştii istoriei nu vor întîrzia s-o aprecieze (chiar dacă nu se poate recomanda ca o lucrare exhaustivă). În "Argumentul" din fruntea cărţii, autorul spune, cu un fel de bonomie testamentară: "*Hronic Legionar* este un studiu care are

un început şi căruia nu-i prevăd un timpuriu sfîrşit. El se va scrie an de an, deceniu după deceniu şi veacuri de-a rîndul, atît cît va vrea bunul Dumnezeu să ţină acest popor pe străbuna vatră [...] De-a lungul vremii s-au mai inserat noi evenimente în viaţa legionară. Şi fiindcă «rămăseserăm în urmă», am adunat tot ce s-a scris pînă acum, am adăugat tot ce a mai trecut peste noi şi, la sfîrşitul muncii, am pus virgulă, pentru cel ce se va mai încumeta să mai scrie, curînd sau mai tîrziu. Acestuia, îl rog pe Dumnezeu să-i dea din rîvna şi neoboseala mea". Materialul informativ (persoane, publicaţii, evenimente, ctitorii etc.), turnat în formulări succinte, se structurează pe cele 12 luni ale anului; în secţiunea dedicată fiecărei luni, datele sînt înregistrate după succesiunea zilelor, de la cele mai vechi pînă la cele mai recente, limitele cronologice fiind 1850 ("Naşterea lui Mihai Eminescu, precursor al ideologiei legionare. Scriitorul Brătescu-Voineşti afirmă că legionarii sînt copiii lui Eminescu") şi 2000 (deşi actualitatea este - lucru oarecum firesc - destul de subiectiv reflectată). Volumul se încheie cu un indice de persoane (fundamental pentru funcţionalitatea *Hronicului* ca instrument de lucru) şi cu o bibliografie (nu foarte întinsă, dar esenţială). Ceea ce mă miră este că autorul, de profesie medic, nu-i omite pe un S. Mehedinţi sau un C. Şumuleanu, dar îl omite, din acelaşi "leat", pe dr. N. C. Paulescu, care, cel puţin în anii premergători înfiinţării Legiunii, s-a angajat public în apărarea studenţimii creştine, inclusiv a grupului "văcăreştenilor"!

Răzvan CODRESCU

APEL REDACŢIONAL

Ne vedem iarăşi în situaţia, desigur neplăcută, de a înnoi apelul nostru către acei abonaţi care nu şi-au achitat restanţele pe anul 2000. Îi rugăm să nu ne îngreuneze situaţia, şi aşa destul de dificilă, iar în cazul în care nu doresc să-şi înnoiască abonamentele, să ne comunice ferm acest lucru, prin telefon, prin fax sau prin poştă, pînă la sfîrşitul anului în curs.

Oricum, le urăm tuturor, buni sau răi platnici, *Crăciun fericit* şi *La mulţi ani!*

Punctе Cardinale

"ORTODOXIA ROMÂNEASCĂ E O CREAȚIE A ROMANITĂȚII ORIENTALE"

Marginalii la o scrisoare a lui Mircea Eliade

Printre compatrioții cu care Mircea Eliade a purtat o corespondență semnificativă – atât din punctul de vedere al frecvenței, cât și al efervescenței schimbului de idei – s-a numărat și Vintilă Horia. Setul de 35 de scrisori reproduse în volumul (literele A-H) alcătuit de Mircea Handoca (*Europa, Asia, America... Corespondență*, Ed. Humanitas, București, 1999) ocupă poziția a treia, după răvașele către familie și cele expediate colecționarului acestor documente. Cele mai interesante sunt acelea care îmbină comentariile asupra unor grave evenimente internaționale cu dezbaterea culturală: scrisorile a VI-a și a XVI-a (criza coreeană, istorismul și contracararea lui), a XXXIII-a (unde elogiază entuziast *Dieu est né en exil*), dar în mod deosebit a XVII-a, de altfel și cea mai substanțială. Ea datează din 3 ianuarie 1953; este expediată din Paris și, după cum se poate deduce, răspunde unei scrisori anterioare a camaradului de pribegie și coleg de litere, în care acesta examina câteva coordonate spirituale specifice neamului românesc.

"Observațiile pe care le faci cu privire la Istorie, Ortodoxie și Românism sunt excepțional de interesante și ar merita un comentariu mai atent", scria Eliade. (Din nefericire, această scrisoare a lui Horia Vintilă, la acea dată profesor la Universitatea La Plata din Buenos Aires, nu se numără printre cele publicate de M. Handoca într-o altă culegere – *Corespondenții lui Mircea Eliade*, vol. al II-lea, Ed. Minerva, București, 1999.) Referindu-se la cea dintâi temă, el își reafirmă dezacordul față de formula lui Blaga: "Românii au sabotat istoria", opunând exemple reluate din micul îndreptar *Os romenos, Latinos do Oriente*. În primul rând, faptul că "...de la formarea lui, până la fanarioți, a fost nu numai prezent, ci *activ* în «Cruciade» împotriva Islamului și a lui «Grand Turc»... adică a fost activ în singura mare încleștare *istorică* pe care a cunoscut-o Europa de la Carol cel Mare la Ludovic al XIV-lea. România a fost însă sabotată de istoriografia europeană și deci e absentă din conștiința istorică a Occidentului ..."

Odată deslușite aceste omisiuni, tatonează cu atenție posibilitățile României de a intercepta o conjunctură favorabilă în dinamica geopoliticii occidentale.

"Este probabil că, dacă americanii și Occidentul ies victorioși în războiul (sau războaiele) cu Rusia, toate țările limitrofe sovietelor devin *baze* și posturi de avangardă, mai ales după încheierea armistițiilor. Extremul Occident (iberic) și-a pierdut actualitatea (europeană!) în secolul al XVIII-lea, Franța a pierdut-o în 1918, Anglia în 1940. Ai văzut cum centrul de greutate și postul de «atenție mărită» s-a deplasat treptat... către Europa occidentală și centrală. Deocamdată centrul se află acum în Germania – dar el se va deplasa spre Răsărit, pe istmul ponto-baltic, unde va rămâne multe sute de ani..."

Însemnătatea strategică a istmului ponto-baltic (linia Vistula-Nistru) fusese pentru prima oară evidențiată de geograful Simion Mehedinți, la începutul secolului. Prognoza din 1953 a lui Eliade, asupra importanței *militare* pe care avea să o capete, este pe deplin acoperită, chiar dacă Vestul reacționează astăzi cu întârziere. E drept, surpriza prăbușirii comunismului, chiar în inima imperiului sovietic, a flexibilizat reacția SUA până acolo încât nu mai pare să sesizeze necesitatea fortificării acestui avanpost, ca mijloc de descurajare preventivă a unei puteri ce și-a arătat agresivitatea cu fiecare ocazie ideologică: pan-slavism, comunism, orientare pravoslavnică. Și când spun fortificare, nu este vorba de amplasarea unor baze militare proprii, ci de susținerea logistică a statelor-tampon Polonia și România, care și-au manifestat de atâtea ori solidaritatea cu Europa apuseană, fiind în schimb livrate de aceasta sferei de influență rusești.

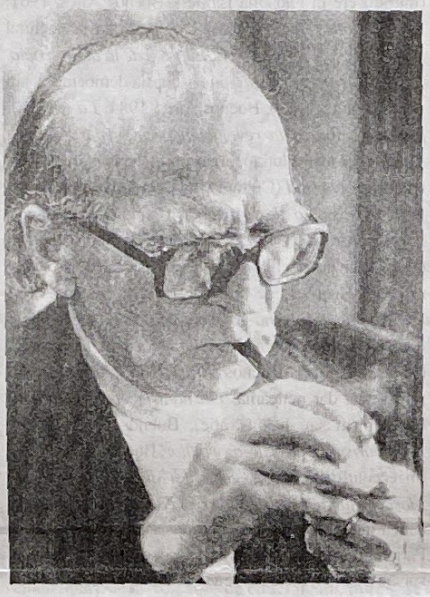

Dacă Apusul nu realizează valoarea acestui *limes*, în schimb el este din plin folosit de moștenitoarele frauduloase ale statului sovietic (Ucraina, Transnistria), aparate de armata a 14-a a unei Rusii care, iată, nu se jenează să asigure tocmai pe acest cap de pod conservarea morbizilor homunculi ai bolșevismului.

Avem de apărat, așadar, nu o simplă barieră naturală, ci una ideologică. De aceea, pentru intelectualul român care caută soluții de supraviețuire a țării sale după ce războiul rece se va fi încheiat, decisivă era ieșirea din înghețul ideologic și din încercuirea spirituală prin reconectarea la sursele autentice, originare, ale spiritualității noastre.

"Pentru acest viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat trebuie să ne pregătim de pe acum. Și aici observațiile D-tale devin toate valide. Trebuie să rupem definitiv cu ceea ce n-am fost niciodată: cu lumea slavo-eurasiatică. «Ortodoxia» rusească n-a fost niciodată a noastră. Nu Kievul ne-a orientat, ci Bizanțul și Muntele Athos. Iar Bizanțul era *Roma* (cea adevărată!), iar Muntele Athos își trăgea rădăcinile din spiritualitatea ierusalimită. Deci ambele tradiții erau bune: Roma și Ierusalimul; nu a treia Romă, Moscova. După cum știi, dogmatic, diferențele dintre Roma și Răsărit sunt minime și, la scara de azi a valorilor, ridicole. Iar, ritual, ortodoxia românească e o creație a romanității orientale (...), Roma însăși are nevoie de această romanitate orientală. Tot ce vine din Orientul «paradisiac» al începuturilor – spațiul acesta prodigios dintre Nil, Eufrat, Podișul Iranului, Mediterana și Marea Neagră – aparține lumii, Istoriei, și în primul rând Europei. Nu trebuie să ne rupem de el, nu trebuie să-l abandonăm imperiilor de stepă, nici Asiei. Altminteri, redusă exclusiv la tradițiile ei occidentale (în mare parte provinciale), Europa se ofilește și moare. Singura ei șansă de supraviețuire suntem noi, Centrul și Răsăritul; îndeosebi Răsăritul, care nu și-a cântat cântecul și ale cărui rezerve de spiritualitate sunt incalculabile (Ortega mă întreba odată: «Ce faceți cu Orfeu? Când ni-l dați?»)".

Învățatul nostru i-ar fi putut replica atunci colegului spaniol ceva de genul: "Dar vi-l tot dăm de vreo mie de ani și mai bine; n-am îmblânzit noi toate fiarele istoriei și mai cu seamă bestia roșie?".

În orice caz, la pericolul slavo-comunist se gândea Eliade când prevedea ca soluție a întăririi etnicității noastre, în cadrul unei axe latine desfășurate de la malurile Pontului până la Atlantic, apropierea dintre Bisericile Ortodoxă și Catolică. "Deci, întocmai ca și D-ta, văd și eu *obligatorie* apropierea de Roma; dar nu văd încă formula. Am vorbit cu mulți iezuiți (nu mai spun de benedictini, atât de aproape de noi), ce îmi spuneau: Când veți veni, cu toate ale voastre, va fi o nouă renaștere a catolicismului roman. Trebuie să le dăm și lor, să-i ajutăm – întocmai cum vom primi și noi de la ei. De aceea, astăzi formula uniată mi se pare simplistă și provincială. Foarte bine că fenomenul a existat. Dar, în mare, va trebui să aibă altă deschidere. *Întoarcea la Roma nu va trebui să aibă aspectul unei Canosse* (subl. mea – F. T.). Nu știu cum va trebui făcut. Tensiunea spirituală post-apocaliptică (adică, dacă vom supraviețui, ca neam și geografic, războiului) va fi astfel încât nu putem prevedea nimic. Știu doar că unirea se va face..."

Cu aproape 50 de ani în urmă, compatriotul nostru recepta cu acuitate unda premergătoare a unor evenimente destul de improbabile (nici anatemele dintre cele două Biserici nu fuseseră ridicate), deși nu vedea modalitatea în care s-ar putea reface vechea unitate.

Astăzi ea începe a fi întrezărită, mai ales după cavalerescul pas întru întâmpinare făcut de însuși Suveranul Pontif. Importanța vizitei papale de anul trecut – am simțit-o cu toții – a transgresat cadrul unei formalități diplomatice. Sancționa să făcându-se purtătorul unui mesaj de profundă prețuire a spiritualității răsăritene.

Față de un asemenea semnal nu mai trebuie să ne împotmolim în gesturi mărunte de "apropiere". Să recăpătăm viziunea cu adevărat ecumenică a unui mare voievod ca Petru Rareș, care o mărturisește iconografic în pictura exterioară a Mănăstirii Voroneț, atât de pertinent pusă în valoare în lumina ultimelor descoperiri ale omului de cultură Sorin Dumitrescu (a se vedea, între altele, prefața la Erwin Panofsky, *Arhitectură gotică și gândire scolastică*, Ed. Anastasia, Buc., 1999).

Nu ar trebui să mai zăbovim nici un moment pentru a ne regăsi, împreună cu Biserica Romei, în tradiția celor șapte sinoade ecumenice, ambele părți renunțând la toate fomulările ce ar parazita această moștenire comună.

Reîntâlnirea celor două biserici surori ar putea avea consecințe spirituale dintre cele mai benefice pe plan european și nu numai. S-ar constitui astfel o "centură de castitate" în fața "pustiitorului spirit anglo-saxon" (C. Noica), frânând totodată deculturalizarea străvechilor civilizații ale Orientului. Să nu uităm că, venind dintr-o țară cu un înalt nivel de trai, Sfântul Părinte nu a uitat să avertizeze milioanele de tineri din România de gravele pericole ale societății de consum, sterilă și sterilizantă spiritualicește. Mircea Eliade, la vremea lui, deplângea provincialismul mentalității occidentale.

De câte opinii avizate mai are nevoie pseudo-elita noastră culturală (care fixează ca țel suprem bunăstarea materială, "dreptul" fiecăruia de a se înfrupta din cuceririle tehnicii), pentru a înțelege, pe temeiul mileniului care se încheie și în perspectiva celui care începe, că normalitatea nu e a unei societăți unde orice ins are dreptul la consum, ci a aceleia în care primează *datoria de a crea*?

Florea TIBERIAN

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 251100996517509

Gabriel CONSTANTINESCU (director),
Răzvan CODRESCU (redactor șef),
Demostene ANDRONESCU (redactor șef-adjunct),
Ligia BANEA (secretar de redacție), Marcel PETRIȘOR, Florea TIBERIAN
Adresa Redacției: 2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii 109, tel./fax 069/422536

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L Printing Company